

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 308 - Barcelona, dijous, 10 gener de 1935

«Les proves per a la República Espanyola apareixen, en 1935, bastant nombroses encara, però no deixaran rastre per a l'esdevenidor; l'espanyol s'adapta cada vegada més al règim que s'ha donat.»

De les previsions astrològiques de Georges Muchery per a 1935... i que cadascú se'n cregui el que vulgui.

La definició de l'ànima

L'altre dia palesàvem que una de les glòries més legítimes del nostre benllogut terrer era la d'haver donat al món la definició de la Bellesa. L'autor, dèiem, és En Manuel Milà i Fontanals, fill del Pla del Penedès. Avui, sense moure'ns d'aquesta comarca de la qual per gust no ens mouríem mai, parlarem d'un altre penedescenc de la mateixa època d'En Milà, íntims amics que s'estimaven com a germans, i d'una altra definició, que ha donat Catalunya, d'un element molt més important que la mateixa Bellesa.

Dèiem que la definició penedescenca del nostre gran Milà estava basada en l'esperit de conciliació, adaptat a la realitat. Doncs bé, la definició de la qual parlarem ara, està basada en la mateixa entranya d'aquest mateix esperit de conciliació. És una altra definició penedescenca feta pel vilafraquí Francesc Xavier Llorens i Barba, per esmentar els nostres autors amb els cognoms de pare i mare, com era costum en l'època dels que ara esmentem.

Si aleshores es tractava de la definició de la Bellesa, ara es tracta de la definició de l'ànima. Tal com En Milà va definir la primera, En Llorens va definir la segona. Si En Milà va conciliar l'element genèric de l'emoció estètica amb l'element específic, essencial de la Bellesa, que anaven desapareixats, En Llorens va fer molt més, perquè va conciliar els dos elements únics coneguts de tota l'existència coneguda, l'esperit i la matèria, que inclou en tot el que podem conèixer, perquè tot és una cosa o altra d'aquestes dues.

Pensador com tots sabem, continuador fervent i destacat de la tradició científica nostrada, malgrat les influències estrangeres que sofria, provinents de diferents terres i diferents èpoques, tan ben assenyalades pel Dr. Carreres i Artau i altres il·lustres doctors, En Xavier Llorens va saber enfocar clarament la llanterna científica cap a l'objecte de la ciència universal, que és la nostra i que com és sabut nosaltres ens hem permès batejar amb el nom grec d'Hiparxiologia.

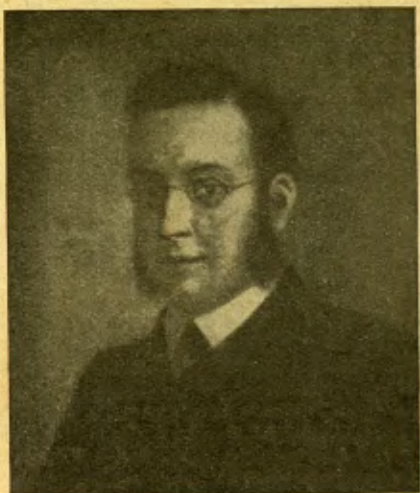
Allí, com és natural, hi va veure aquests dos elements que dèiem, l'esperit i la matèria. Com a bon català, per estudiar-los, els va posar damunt de la taula, decidit a fer totes les anàlisis i totes les síntesis que reclamés el mètode d'observació i experiència que ell practicava i recomanava, predicant-lo amb l'exemple i fent-lo la base de tota ciència tant física com psíquica.

Situat davant de tota aquesta realitat global, objecte de la ciència universal, el tan modest com gloriós fill de Vilafranca, que si no era confessor de reis i de papes, com el seu il·lustre antecessor Sant Ramon de Penyafort, jurista eminent dels temps de Jaume I i de Ramon Llull, era confessor dels secrets de tota l'existència coneguda, afany i objecte de la ciència catalana que tots coneixem, va venir un dia en què, podent prescindir de trobar la definició de l'essència de l'esperit i de la matèria, perquè el mètode emprat no les demana, va tenir necessitat de definir l'ànima, que posa en contacte aquestes dues existències d'essència desconeguda, que ocupen, com hem dit i repetim, tota l'existència coneguda. L'ànima, va dir En Xavier Llorens, fent la conciliació més universal que hom pot fer, és l'esperit unit a la matèria.

No sols tot l'equivoc dels que jugaven amb els mots esperit i ànima quedava esvaït i fora de combat, sinó que la distinció fonamental entre esperit i matèria subsistia, mentre la unió efectiva quedava concretada i definida. L'espurna havia saltat.

La gloriosa comarca del Penedès, que segons els límits que li assigna el nostre intel·ligentíssim amic, el Dr. Fortuny de Vilafranca, gran patriota català, al qual tenim el plaer de saludar des de les columnes de

MIRADOR, és la comarca que té un arc romà a l'entrada, venint de Barcelona, i un arc romà a la sortida, anant cap a Tarragona, l'arc romà del Pont del Diable de Martorell, l'antiga Telobis dels clàssics, damunt del Llobregat, als peus de Montserrat, i l'Arc de Barà, més enllà del Vendrell, entre la mar i la muntanya, camí de la Torredenbarra i d'Altafulla, podria escriure en un arc la defi-

Francesc X. Llorens i Barba

nicció de la Bellesa i en l'altre la definició de l'ànima, i essent l'Arc de Barà obra d'art en plena naturalesa, fet amb pedra de Tarragona, que com tot el que és fet amb aquesta pedra és argentat del cantó de llevant i daurat del cantó de ponent, les definicions es podrien escriure, la de cara a sol ixent o arc d'entrada al Penedès, amb lletres d'argent, i les de cara a sol ponent o arc de sortida, amb lletres d'or, i així cada dia al matí i a la tarda, el sol fent lluir les lletres, com si hi passés els ulls per llegir-les, les faria llegir als que entressin i sortissin de la comarca que va fer néixer les definicions com un fruit espiritual de la terra del vi. L'únic inconvenient que hi ha és que essent més propi que la definició de la Bellesa fos a l'Arc de sortida, perquè al costat de la definició de l'ànima que pot arribar fins al cel, queda més de la terra i en tot hom ha d'anar de menys a més, sempre que hom pugui, resultaria que la definició d'En Milà harmonitzaria més amb l'Arc de Barà, que és el prototipus pur de la Bellesa, no sols per la conservació i restauració, sinó per la concepció inicial que el va erigir, que no pas amb l'arc romà del Pont del Diable, que vell i descarnat com és, fa pensar més en l'altra vida que en aquesta, perquè se li veu molt més l'esperit que la matèria, fins al punt que sembla una encarnació de la definició de l'ànima que dona En Llorens, tal com l'Arc de Barà sembla la definició que dona En Milà de la Bellesa. Així com l'Arc de Barà és l'harmonia vivent, l'arc romà del Pont del Diable és l'esperit unit a la matèria. Si en l'Arc de Barà la Bellesa hi reposa tranquil·la i satisfeta com si sabés que En Milà l'havia definida, de l'arc del Pont del Diable l'ànima en vol fugir com del mateix diable, per tal de tornar-se àngel, que vol dir esperit pur.

FRANCESC PUJOLS

Els Dijous — Blancs

DOTZE GRANS

A la cambra de treball penja el calendari nou amb reproduccions litogràfiques de Rubens, Tintoretto i Van Eyck, i el bloc diari de sobre taula serva encara el precinte.

D'un gest resolut, l'home d'affers llança els tres-cents seixanta-cinc fulls vells a la paperera i, en acomplir-ho, té la sensació que es desprèn d'una llenca de la pròpia vida, molt preada però ja inútil. Són les anotacions inscrites al córrer de les jornades: «...dia 4, a les onze, consell; i a les disset, reunió d'exportadors; dia 5, a les deu entrevista amb el corresponent de Liverpool; a les dotze, petit comitè; a les setze, arbitratge; dia 6, consorci de l'oli...»

Al datador de cautxú la cinta de l'any està encastada i cal un esforç digital per a fer donar el tomb al 1934. Cada moviment suscita una emoció ineluctable i, per bé que una veu sorneguera vagi dient a l'home d'affers que és ridícul d'atorgar tanta importància a la vedruna nennal, ell experimenta la impressió de traspassar-la físicament, en presència de la pila de radiogrames de l'estranger desitjant, a la una: Merry Christmas and prosperous New Year. Tants plans al llarg de les hores escolades, i ara voldria, almenys, que les venidores no fossin pitjors i que el sofriment futur anés acompanyat d'una quantitat de gaudi igual al gaudi viscut.

Els gràfics de les activitats de l'any exhaurit descriuen múltiples trajectòries i les corbes de les oscil·lacions es mouen com onades per on llisca el vaixell de les transaccions atzaroses. Altres estadístiques mostren discos vermells i violeta, a guisa de monijotes, i termòmetres d'intensitat varia, registradors de la temperatura dels mercats.

Dins la retina de l'home d'affers s'entrecreuen mil signes convencionals de tots colors i l'abelleix creure's un prestidigitador fent giravoltar serpentes violades, exicides d'un copolta. Les partides del balanç són, però, ben perfilades i amb llur posat sever l'inviten a deixar-se de fantasies. Llavors, trasllada els romanents al primer rengle dels fulls verges amb titulars encara molls.

Designat per a redactar el report de l'exercici, emborriona la primera quartilla: «Accentuada pels propis problemes interiors, la crisi mundial continua repercutint a casa nostra i és considerada una conseqüència lògica de la discrepància entre la producció i la distribució. Els governs dels principals països han procurat remeiar la crisi mitjançant primes a la producció, per tal de facilitar l'exportació i aplicant mesures de protecció duanera en vistes a obstaculitzar la importació de productes estrangers, però havent observat tots els Estats igual línia de conducta, aquestes mesures s'han aniquilat mútuament. Els governs han reconegut la necessitat d'intervenir i ho han efectuat en certs aspectes: és el que es defineix per economia dirigida, la qual ha merescut moltes crítiques. S'ha pogut constatar l'alça d'un cert nombre de primeres matèries...»

—Papà, només manquen deu minuts! L'home d'affers s'aixeca del cadiral i acut al refector. Tots els familiars, cofats amb capells estrambòtics, tenen al davant un plat amb dotze grans de raïm pelats, a punt d'empassar.

—Si feu soroll, no sentirem les dotze batallades! Al primer toc del rellotge públic, mig ofegat per sirenes, clàxons i bocines, s'inicia la comunió de l'optimisme. L'home d'affers pensa en els réveillons de solter, més lúbrics que espirituals, però és obediència a les sollicituds de la mainada i als dotze grans de raïm austeríssims. A més, la gatzara oficial l'empipa i ell sap el punt i l'hora d'entafollar-se la guineu per a guarnir-li un jaç de randes, tou i perfumat.

S.

La lluita de les generacions

Els fills del Sr. Cirera i Voltà eren alumnes del Blanquerna. Però arribat llur pare a líder regional de la C. E. D. A., no va creure compatible aquell col·legi amb l'ideari que havia de defensar i els envià a l'Escolà, sacrificant a la política els gustos dels xicots, als quals no servien de res les protestes ni les rebequeries.

Els nois es morfonien allà dalt, fins que un incident trencà la monotonia de llur existència. Un *perro catalán* que els arribà a les oïdes estimulà el més gran a un bes-canvi de trompades i cops de puny amb el que havia pronunciat aquelles paraules.

Al cap de poc, el pare rebia els nois, expulsats, i una carta donant-li notícia de la mesura disciplinària.

El Sr. Cirera i Voltà, amb la cara de tres déus, feia de pare sever que a més a més veu les possibilitats que un fútil incident infantil li escantellés el magre prestigi polític. Però la seva sorpresa avorjia el desideratum de l'indescrutable, quan el principal culpable digué per tota justificació:

—No he fet més que complir el meu deure de català.

Quid pro quo

Un metge barceloní que visita l'exposició de Manuel Humbert a Can Parés, amb el catàleg a les mans, s'adreça als dirigents de la casa i, vermell d'indignació, els increpa:

—Que heu pres la gent per ximples? O us penseu que badem? Què és això d'aquest catàleg? Si mai n'ha vingut cap aquí de Premi Nobel! Què us creieu que és el Premi Nobel? El Premi Nobel és una cosa tan grossa que no cap en aquestes sales!...

Els increpats no sabien pas de què se les havia l'indignat visitant.

—Sí, no féu aquest posat. Aquí ho diu en lletres ben clares —continua en el mateix to, ensenyant el catàleg—. Ai, perdonin —afegí, mutant completament de to—; diu Premi Nonell i jo m'havia mal fixat que deia Premi Nobel.

Sitges i la saviesa

Com que la senyora Laieta, afavorida amb la grossa de Nadal, l'any passat, no s'estigué de dir que la sort li pervingué per mitjà de la Mare Rafols, enguany han estat molts els sitgetans que han invocat el favor d'intercessores celestials i fins alguns aspirants a la fortuna arribaren a consultar les tiradores de cartes. La vigília de la rifa, una pitonissa assenyalà el número que es venia a la botiga d'En Met com el més

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.

S.</

Puerilitat

Sota ferrenyes aparences d'enfant terrible, Gargallo reaccionava sovint amb una innocència impagable davant tota mena de coses. De la mateixa manera que un no-res bastava per a entristir-lo o preocupar-lo, una altra nícia el retornava immediatament a la felicitat.

Una tarda el visitaven dos amics en la seva casa del Parc Montsouris. Durant mitja hora llarga, l'escultor els omple el cap de lamentacions explicant-los fil per randa la terrible tragèdia d'un ferro que s'ha resistit a cargolar-se en la forma precisa que ell volia. Tot d'una, la seva cara passa com un llampec de la ganyota adolorida a l'expressió d'un goig radiant.

—Veni amb mi—diu als visitants—. Us ensenyaré un secret que us demostrarà que encara hi ha coses que no les esguerdo.

En el jardí, Gargallo es queda contemplat amb una tendresa franciscana dues vulgaríssimes tomaqueres plantades en una vella caixa d'embalatge.

—Fixeu-vos-hi bé... quatre, cinc, sis, set preciosos tomaquets; tots fills de casa. Ens en costen de feina! Amb la meua dona, cada dia els vigilem, els reguem, els treiem la pols. Així que en surt un de nou ja li posem nom.

L'automòbil de la Residència

L'automòbil de la Residència Internacional de Senyoretas Estudiantes va i ve, s'enfila pel carrer d'Urgell, baixa pel carrer de Balmes, es perd Diagonal enllà, dona la volta a la placeta de les Granotes, no està mai quiet. A una cantonada hi deixa una noia, a una altra en pren dues, a tot arreu té alguna cosa a fer. Després el deixen a la plaça de la Universitat, sol, abandonat, com un automòbil de músics de festa major. Veure'l buit, amb el pengim-penjant dels parafrangs i la marca dels bonyis, fa una mica d'angúnia. Però cap al tard torna a animar-se, hi puja una noia, n'hi pugen dues, llegeixen i es maquillen aprofitant la llum d'un fanal. Quan ja és ple, se'n torna amunt cap a Pedralbes deixant enrera una noia que corre i s'estira els cabells perquè ha fet tard.

Les noies estan una mica enfadades amb el xofer perquè no les porta fins a dalt de la Residència, sinó que les deixa a baix a la porta. Només els dies que plou fa tot el trajecte. Així que està núvol o només que faci una mica de boira, les noies van dient al xofer:

—Josep, em sembla que plourà. Però això no fa prou efecte. La Júlia Coromines — una metgessa d'altura — un vespre que hi anava els va suggerir una solució: posar una regadora dalt del sostre i que vagi mullant.

Hi ha qui té fama de fer ploure, qui té fama d'ensorrar partits polítics. Jeroni Moragues en poc temps s'ha guanyat la fama d'espantall l'automòbil de la Residència Internacional de Senyoretas Estudiantes: cada vegada que hi va a donar una conferència, l'automòbil s'espantilla. Així que ell hi puja, cau una portella, es trenca un vidre, es rebenta un pneumàtic. El dia que dona una conferència a la Residència, els taxis hi coneixen: l'automòbil platejat —plata vella— aturat al mig de la Diagonal o del carrer de Balmes, i quaranta noies a la recerca d'un taxi.

Una vegada que la directora de la Residència reclamava un automòbil nou perquè el que tenen ara ja es feia vell, li respongueren:

—Molt bé, molt bé, però abans hauran de canviar de conferenciant.

LA DONA FATAL DEL TERCER REICH

Leni Riefenstahl, la "vamp" de la creu gammada

DUES DEBUTANTS:
GRETA GARBO I LENI RIEFENSTAHL.

Als estudis berlinesos de la Jofa tot està a punt per a filmar les proves. El postor en escena va i ve incansablement mentre l'operador, que ha estat cedit a la societat alemanya per la Universal americana, està atrafegat darrera la camera assistit de tres ajudants. D'una a una, les aspirants a actriu desfilen davant de l'aparell i l'operador impressiona uns deu metres amb cada una.

Les rosses Gretchen són víctimes d'un trac insuperable: s'adonen perfectament que els tres minuts durant els baran davant l'objectiu han de decidir llur esdevenidor, ja que depèn d'aquest assaig que siguin contractades per al film.

El postor en escena dona mostres de malhumor, car entre les vint candidates que han estat provades cap d'elles no ha demostrat la menor disposició.

—Com us dieu, senyoreta? —pregunta a una d'elles, que, al revés de les altres, es planta decidida davant de la camera.

—Leni Riefenstahl—contesta la noia.

Coincidència curiosa de l'atzar: mentre s'estan filmant aquestes proves, en un altre estudi de la mateixa casa es filma *El carrer sense alegria*, en la qual un paper de segon ordre ha estat confiat a una artista sueca desconeguda, Greta Lluïsa Gustavson, que esdevindrà, quan L. C. Mayer l'haurà contractada per a la Metro Goldwyn, Greta Garbo.

Es, doncs, dels estudis de la Jofa que havien de sortir simultàniament a la conquesta de la glòria la més gran star de tots els temps i la dictadora cinematogràfica del Tercer Reich.

«EM SAP GREU, SENYORETA, PERÒ ÉS IMPOSSIBLE CONTRACTAR-VOS!»

L'endemà, a les deu del matí, es passaven, a la sala de projecció, les proves fetes el dia anterior. Aquestes proves constitueixen sempre per als tècnics del cinema una ocasió de divertir-se: oblidant totes les instruccions que se'ls acaben de donar, les aspirants, així que s'encenen els *sunlights*, enlluernades per la llum, miren fixament l'objectiu amb un aire esverat, tremolant com fulla a l'arbre... Cal conèixer a fons tots els matisos del cinema per a poder descobrir en aquestes imatges grotesques els signes reveladors del talent.

Quan després d'una sèrie d'assaigs difícils aparegué sobre el llenç la silueta de Leni Riefenstahl, els cineastes quedaren sorpresos.

—Per fi—digué el productor—en tenim una que no fa cara d'enze; queda força bé i tot.

Tothom fou de la mateixa opinió, i únicament l'operador es mostrà escèptic:

—No voldria influenciar-vos, senyors..., però al vostre lloc jo no contractaria aquesta noia.

—Per què?

—Per dues raons—continuà l'operador—. La primera, és d'ordre essencialment tècnic: no us n'havem adonat perquè jo m'he arreglat de manera que no es veïes, però aquesta noia mira una mica malament. No és una cosa molt greu, és clar, i un bon

Leni Riefenstahl en «S. O. S. Iceberg»

operador pot arreglar-ho sempre, però la seva tasca és ja prou delicada perquè se li compliqui sense necessitat...

—I la segona raó?—demana el productor.

—La segona raó—digué el postor en escena intervenint—és que, senzillament, no té ni mica de talent.

Es produí un silenci penós.

—Evidentment—seguí el postor en escena—, aquesta noia no està del tot malament, però em donarà molta feina per fer-ne res de bo. Fins fent els impossibles no crec que se'n pugui treure cap resultat apreciable. I a més, aquesta senyoreta m'ha deixat comprendre que sabria agrair que se la contractés... Això encara és una raó de més per no contractar-la.

Tots els presents esclataren a riure quan s'adonaren que l'ambiciosa aspirant havia fet la mateixa promesa a tots ells.

Entretant, en l'antesala de l'estudi, les candidates esperaven els resultats amb impaciència. La reunió acabada, el *régisseur* feu passar Leni al seu despatx i li digué:

—Em sap greu, senyoreta, però és impossible contractar-vos.

UNA NOIA QUE NO S'ESPANTA PER POC

Una altra, al seu lloc, segurament se n'hauria anat aguantant-se el plor. Leni Riefenstahl, però, tenia un altre tremp.

—Per què no voleu contractar-me?—va preguntar—. Potser no sóc prou bonica? Potser no tinc les cames prou ben fetes? Una raó o altra hi deu haver.

En veure que el *régisseur* s'arronçava d'espantes, va decidir anar a veure immediatament el postor en escena.

—Per què no voleu contractar-me?—preguntà també a aquest, així que es trobaren sols al despatx—. Potser no sóc prou bonica? Potser no tinc les cames prou ben fetes?... Teniu, mireu-les!

I tot dient això s'aixecava les faldilles.

—...I mireu també el meu bust—afegí treient-se el vestit amb desimboltura, quedant-se en combinació davant del postor en escena tot sorprès.

—Però, senyoreta... Poseu-vos el vestit de seguida...

Leni fixà la seva mirada cànida en el postor en escena.

—No me'l vull posar... No me'l posaré fins que m'hàgiu contractat...

Mig despullada, se li acostà i li digué amb els ulls brillants:

—Si refuseu de contractar-me, mouré un escàndol... Almaré tothom fent creure que heu volgut violar-me. I aleshores, ja veurem. Comptaré fins a tres. Una... dues...

—Vestiu-vos, senyoreta, quedeu contractada.

Davant d'aquesta amenaça sobtada, el pobre postor en escena havia pensat que el millor era recórrer a una estratagema. Si aquesta noia hagués complert l'amenaça li hauria costat molt persuadir els seus companys que havia estat víctima d'una aventura sense escrúpols. La situació era tant més delicada que l'estudi estava ple d'estrangers i periodistes. Per altra banda temia l'ira de la seva muller, persona extremadament gelosa. El més probable és que tothom hagués cregut aquesta noia, demanant socors desesperadament, mig despullada, amb els cabells en desordre.

Així que Leni s'hagué vestit novament, el postor en escena abandonà immediatament el seu despatx. Leni Riefenstahl es quedà arreglant-se tot somrient amb un aire triomfal. Uns minuts més tard entrava el *régisseur* i li deia:

—Senyoreta, us enviaré el contracte per correu.

No cal dir que Leni Riefenstahl va esperar inútilment aquest contracte.

No obstant, en el món del cinema res no queda en secret, i Leni Riefenstahl esdevingué cèlebre en vint-i-quatre hores, molt abans d'haver començat la seva carrera cinematogràfica pròpiament dita.

«EL BITLLET DE DEU MARCS»

Aquesta temptativa de *chantage* cent per cent americana va tancar durant molt de temps la porta dels estudis a Leni Riefenstahl, que es veié obligada a seguir exhibint-se nua en representacions de danses clàssiques. Malauradament per a ella, en aquells temps difícils de l'endemà de la invasió, hi havia massa oferta i a Berlín les ballarines nudes es feien a una competència asferrissada.

Però Leni Riefenstahl no havia renunciat a fer cinema. S'anava a filmar molt aviat el primer film esportiu alemany, *L'Infern Blanc*, i per l'únic paper femení d'aquesta pel·lícula es buscà durant molt de temps una noia ben feta i més esportiva que actriu. Com que les preses de vestits prometien ésser perilloses, les candidates no van ésser gaire nombroses, i Leni Riefenstahl aconseguí que li encarreguessin aquest paper...

El film va tenir èxit i, com sempre en aquests casos, se'n rodaren tres o quatre més sobre el mateix tema. Leni Riefenstahl fou contractada diverses vegades. Si bé és veritat que en el món cinematogràfic no era encara considerada com una veritable actriu, el públic començava a conèixer el seu nom i un gran nombre d'esportius veien en ella l'encarnació de l'ideal esportiu femení.

Interpretar films esportius, però, no satisfia l'ambició de Leni Riefenstahl, que s'havia jurat a ella mateixa arribar a ésser una gran star.

Buscant en el món del cinema algú que pogués ajudar-la a realitzar el seu somni, va topar amb Béla Balázs.

Béla Balázs era d'origen hongarès. Escriptor conegut, havia jugat un paper important quan la revolució comunista hongaresa. Després de la caiguda del govern revolucionari, va emigrar a Viena, on es dedicà al periodisme i esdevingué crític cinematogràfic del *Tag*. Més endavant es dedicà a escriure arguments, alguns dels quals obtingueren bastant d'èxit. L'últim d'ells, *El bitllet de deu marcs*, arribà adhoc a constituir un veritable triomf, i en el món del cinema se'l citava com a exemple de film de recaptació, realitzat amb poques despeses.

LENI RIEFENSTAHL INGRESSA AL PARTIT COMUNISTA

Fou aquest home, al qual els berlinesos auguraven un gran esdevenidor, que Leni Riefenstahl escollí com a instrument per a la realització dels seus projectes. Amb aquest propòsit concebé tot un pla de batalla.

De seguida que va saber que Béla Balázs era membre del partit comunista, deixà per alguns dies, amb gran sorpresa dels seus amics, el seu domicili del centre de Berlín per viure en un dels barris populars de la ciutat...

Quan a la terrassa del cafè Reimann tingué lloc l'entrevista decisiva entre l'escriptor i la jove actriu, Béla Balázs preguntà:

—Ja sabeu, Leni, que sóc comunista?... Certament em sou molt simpàtica, però això és una raó de més per advertir-vos dels perills a què us exposeu amb la meua companyia.

Leni Riefenstahl es posà a riure i es tragué del portamonedes el carnet del partit: —Perquè vegeu que no tinc por...

DINER, GLÒRIA I AMOR

Llavors començà un període del qual Béla Balázs i Leni Riefenstahl poden estar justament orgullosos. Junts treballaren durant un any en la filmació de *La llum blava*, film que havia de constituir un èxit sorollós per a l'un i l'altra. Béla Balázs era un home generós i presentava Leni a tothom com la seva col·laboradora i la feia participar a totes les conferències dels cineastes. Es així com la jove actriu s'inicià en els misteris de l'art cinematogràfic.

Abans de començar a rodar la pel·lícula, Béla Balázs, que era el postor en escena d'aquest film, tingué una discussió d'ordre material amb el seu productor, Hermann Sokal. Com que les frases bescanviades havien estat molt fortes, Leni Riefenstahl, nomenada segon postor en escena, anà a trobar el productor per arreglar l'assumpte, i aquesta visita havia de marcar una segona etapa en la vida de la jove actriu...

No solament Leni Riefenstahl aconseguí arreglar la diferència amb el productor, sinó que, gràcies a la generositat d'aquest, pogué instal·lar-se en una villa luxosa. D'un dia a l'endemà, es presentà amb unes toaletes tan sumptuoses i joies tan precioses que adhuc produí sensació en els medis cinematogràfics, i això que ja estan avesats a aquestes metamorfosis.

Vestida com una princesa, anà un dia, amb el seu cotxe particular, a visitar el seu col·laborador, Béla Balázs, aquest somiador incorregible que era l'únic que no s'havia adonat del que passava.

—Digueu-me, Leni—feu Balázs—, quan hauré acabat aquest film, voldreu venir amb mi a Rússia?

—Naturalment—respongué la jove actriu, tot posant la seva mà carregada de pedres sobre el braç del seu amic.

KURT HOFFER
(Seguirà)

(Copyright Opera Mundi)

L'APERITIV

L'any que comença. — Entre la gent del nostre món, hi ha persones que senten l'amistat i el patriotisme, i segueixen amb tota la bona fe els incidents que cau dins de la zona de l'amistat i del patriotisme. Aquestes persones, en el nostre fi d'any barceloní, no crec que hagin estat de gaire bon humor per a posar-se capells es-trafolaris, tocar trompetes o engolir grans de raïm. També en el nostre món hi ha persones—la immensa majoria—que viuen amb el nas enganxat a la brúixola de l'estómac i de la conveniència; són persones d'un gran cor i d'uns grans sentiments i d'una honradesa a prova de bomba, capaçes d'engolir-se tots els grans de raïm, que calgui i de prolongar el xivarri honest fins a l'extenuació. A aquesta mena de persones el fi d'any els haurà servit de tema per engegar la imaginació fins allí on arriben la fortuna i el crèdit personals. Hi ha també en el nostre món aquelles escassíssimes persones que, recolzades en un agre i pacífic coixí de filosofia, ignoren l'existència dels dotze grans de raïm.

Potser per aquella llei fatal de la conservació de l'espècie, que vol dir que els mercats rutllin i els vigilants tinguin les claus de les cases del veïnat a la butxaca i que quan passem sota un balcó no ens caigui un cove d'escombraries al clatell, dona la casualitat que l'enorme massa de la burgesia del nostre país cada vegada es sent més obligada a la celebració de la nit de cap d'any. La prova és que no trobeu cap persona amb cara i ulls, en els dos darrers dies de l'any, que no us preguntí què fareu com a *réveillon*. En realitat, la persona que us ho pregunta tant se li'n dona el que fareu com el que deixareu de fer, però es creu obligada a preguntar-ho per correcció, com es creu obligada a interrogar-vos sobre l'estat de la vostra família, perquè sembla que per a una noia o per a un noi o per a un advocat o per a un notari de la nostra època és tan important fer *réveillon* com la salut de la família.

Naturalment, com que es veu que això són coses sagrades, no seré jo el qui em dediqui a combatre-les amb fúria, però em sembla que tots hi guanyaríem si ens miréssim el món i les seves vanitats d'una manera una mica intel·ligent, i si consideréssim aquest costum del *réveillon* de cap d'any, tal com es celebra a Barcelona, com un costum més aviat incòmode i fins si voleu relativament estúpid.

La gent del nostre país acostuma a sopar a les nou quarts de deu, i la nit de cap d'any es veu obligada a sopar a les onze quarts de dotze. Els pares i les mares de família es veuen en un compromís estomacal de primera classe; aquest canvi d'hora, imposat accidentalment per la nit de cap d'any, els crea una sèrie de terribles dubtes. Hi ha bon senyor que, perquè ha compromès una taula de *réveillon* per a la família en un restaurant de moda, es veu obligat, ell que no berena mai, a fer a mitja tarda, entre client i client o enmig de les marfugues del balanç, un berenar fortet, que positivament el perjudica, o es troba, si no vol caure en la temptació del berenar, que cap allà a les deu del vespre, quan intenta cordar-se l'armilla del *smoking*, que comença a anar-li una mica estreta, sumit en un atac de defallir i fent uns badalls de gana que no commouen les seves fil·les, per les quals es fa la festa.

En dies com aquests, els grans restaurants abusen de la paciència i de la butxaca dels clients, i aquell sopar tan guat arriba en un moment de relaxació i esgotament visceral, i, en general, acostuma a ésser un sopar poca-solta, que s'engoleix entre tristíssimes esperes, evidents mals humors i tímides protestes. Generalment són molts els pares de família que tornant del *réveillon* arriben a la convicció que han fet un pessim negoci. A més a més del sopar fora d'hora, hi ha l'excés de líquids, el retirar massa tard, la inconvenient barrila del veí, les provocacions a la moral d'una parella dionissíaca, i tantes altres coses que converteixen la nit de cap d'any en una nit sòrdida i pessimista en l'ànima i en l'aparell digestiu de molts senyors.

Una altra cosa que no he comprès mai del *réveillon* són els dotze grans de raïm. Em faig càrrec que això del raïm ho facin els humoristes i les persones que els ve de gust aquesta facècia, però trobo absurd que els dotze grans de raïm s'hagin establert com una cosa gairebé obligatòria per a tothom. Perquè jo he vist moltes senyores amb el tronc dels dotze grans, pintat i escanyussant-se i tornant-se vermelles amb una fe digna de millor causa. Els raïms de cap d'any, a més a més, són tristos, sense color i sense gust, són una insípida aigua amb sucre dins d'una pell gruixuda. L'home que ha tastat moscatell o pansa valenciana la segona quinzena d'agost, creurà que se'l rifen si li fan empassar els miserables raïms artificials de cap d'any, ficats dins d'una cistelleta de jugar a nines.

Però què hi farem, si aquests costums cada vegada s'arrelen més entre el nostre món i si cada dia fan més gràcia els grans de raïm i tota mena de lironismes de bona educació. Es clar que d'aquestes coses la culpa principal la tenen les dones, i són moltíssims els que la nit de cap d'any s'estarien a casa escoltant la ràdio, si no fos el cridaner i despistat element femení. Les dones, encara que els poetes diguin el contrari, són molt més epidèmiques, molt més estomacals i molt menys reflexives que els homes. Les dones que sembla que dins de la família són les guardadores de la moral i de l'ordre, són les que precisament, sense reflexionar, transigeixen més aviat davant les qüestions de moral i d'ordre. Si no hagués estat sempre així, no s'haurien produït, per exemple, els poemes homèrics.

Totes aquestes vagues consideracions sobre el *réveillon* no pretenen altra cosa que això: potser si ens decidíssim a prohibir en absolut tota mena de *réveillon*, especialment aquest *réveillon* postís, antidionissíac i vergonyant, l'any que començaria, començaria amb un gest d'abstinència; i les abstinències, si més no, acostumen a ésser gairebé sempre intel·ligents.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

UN ORFEBRE

AMB L'AMOR A L'OFICI DELS ANTICS
I AMB LA SENSIBILITAT DELS MODERNS

J. ROCA JOIER
PASSEIG DE GRACIA, 18

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

CATALANS DE FRANÇA

Entreviu amb Jean Camp

Fa ja un parell de setmanes, no recordem fixament si a Narbona o a Tolosa, pujaven en l'express del vespre, que va de Cerbère al Quai d'Orsay, dues senyores i un home. Els viatgers, una vegada acomodades les maletes i les voluminoses *serviettes* als llocs respectius, conversaven animadament.

Involuntàriament, i sense apartar l'esguard del nostre llibre, vam assabentar-nos, per la conversa, que el nostre company de viatge era un hispanista remarcable que acabava de donar un cicle de conferències sobre temes de la seva especialitat, les quals havien estat il·lustrades amb audicions musicals que una de les senyores viatgeres cantava i l'altra acompanyava al piano. Venien de Narbona, de Montpeller...

En un parèntesi, el professor —que així l'anomenaven les dues dames—va extreure d'una maleta dos llibres i va oferir-los a les senyores després d'haver-los signat. Com que era difícil contenir la nostra curiositat, i per altra banda el títol de l'obra estava imprès amb tipus grossos, ens fou fàcil saber que el professor era l'autor d'un llibre intítulat *Sancho*, publicat recentment.

Qui era però el professor? Això no ho vam saber fins que els viatgers sortiren al passadís. La portada de *Sancho* ho deia ben clarament: Jean Camp.

M. Jean Camp, agregat de la Universitat de París, professor al Liceu Enric IV, a l'Escola Normal Superior i a l'Escola de Ciències Polítiques, és prou conegut del lector català. Alguns dels seus llibres, especialment *Jep le Catalan* —narració dels fets realitzats pels homes del colonel Macià—, foren prohibits per la dictadura. Els lectors d'aleshores sabien però prou bé que en alguna llibreria barcelonina aquell llibre no era intromissable...

Avui, M. Camp ha deixat una mica de banda els seus versos, i també *Trencavel*, *Garriga*, *Le sol commande*, *Andorra*, etc., composicions dramàtiques representades amb èxit als teatres de la Natura del Migdia de França, i s'ha dedicat de ple a les seves tasques del ministeri de l'Educació Nacional, on treballa com a conseller tècnic del ministre M. André Mallarmé.

Potser en aquests darrers temps el regionalisme de M. Camp és menys acusat que el dels anys 1928 i 1930, que són els de la seva eufòria regionalista; potser sí que avui M. Camp milita dins de l'ala dreta del regionalisme francès, mentre que M. Montel, l'ànima viva de Léon Blum, ha aixecat bandera al costat esquerre...

De totes passades, però, la personalitat de M. Camp és prou interessant perquè li demanèssim uns mots per als lectors catalans, i perquè unes hores més tard acudíssim puntualment a la cita que ens havia donat al seu domicili de la Place Cluny, al cor del barri llatí de París, i molt prop del boulevard Saint-Michel, el predilecte dels estudiants.

—Vós, català de França, com veieu la situació actual de Catalunya?—li demanem veient-lo disposat a respondre les nostres preguntes.

—Primerament—ens va dir—, permeteu que lamenti la dissort de Catalunya. El mes d'octubre ha estat desgraciat per vosaltres, i els catalans de França no podem per menys de sentir pregonament el retard sofert. Després, i ja en segon terme, no puc ocultar-vos el cop que, amb la seva malastruga, Catalunya ha donat al regionalisme francès. Per nosaltres, l'Estatut i l'Autonomia de Catalunya eren una mena de mirall convex, que ens oferien aegantades les nostres aspiracions autonomistes. El problema polític és diferent: nosaltres no sentim cap mala disposició contra cap província, i a més la nació francesa és un tot fermament unit, contra el qual és pràcticament impossible poder lluitar.

—Quines són doncs les aspiracions autonomistes dels catalans de França en matèria política, econòmica i cultural?

—Políticament, nosaltres propugnem la constitució d'unes Corts provincials, elegides per sufragi, les quals harmonitzin els interessos morals i materials de la regió, sense haver de referir-los necessàriament a París. En matèria econòmica, som partidaris que ens sigui reconegut un Estatut econòmic que permeti la defensa dels interessos de les regions, possiblement negligits en un règim unitari. No és possible—afegí M. Camp—que la Cambra dels Diputats s'ocupi amb l'atenció que els interessos reclamen, dels problemes que tenen plantejats els vinyaters del Migdia, o els agricultors que conreen la remolatxa sucrera del Nord...

«El cavall de batalla està, però, en l'ensenyament. Pretenem que el segon ensenyament es faci íntegrament en la nostra llengua, elevada ja a la categoria de llengua literària i depurada pel filòleg Anglade, professor de la Universitat de Tolosa. En la defensa del seu idioma és on els regionalistes han fet més importants progressos, encara que la revalorització de les llengües parlades a França no sigui absoluta.

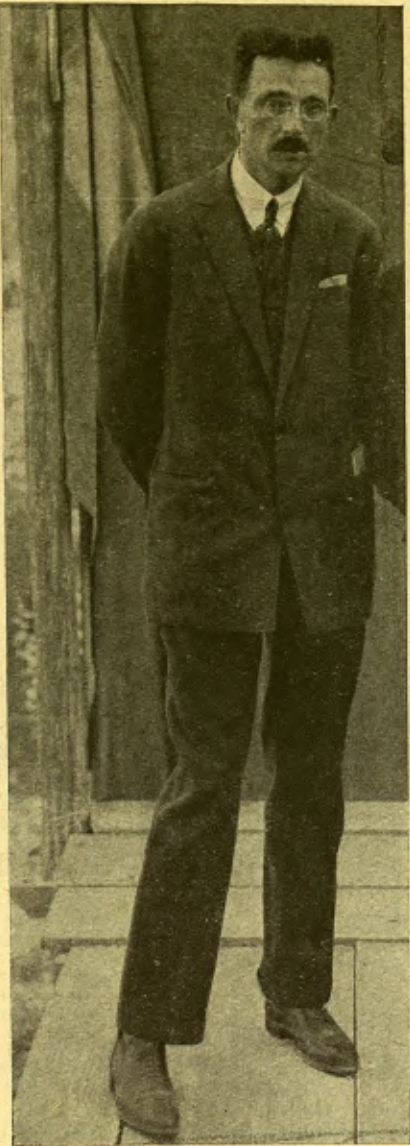
«Heu de pensar només, perquè pugueu considerar la llargada del camí recorregut—continua—, que ara fa vint anys, els mestres d'escola castigaven severament els infants quan els sentien parlar el *patois*, que així era com s'anomenava despectivament una de les llengües més belles del sud de França. Tampoc la dona de la classe mitjana no el parlava mai, ni mai un pagès no s'hauria atrevit a respondre al propietari de la terra en altra llengua que el francès. Jo mateix hauria considerat com una falta de respecte imperdonable parlar al meu pare en la llengua de la terra. I el mateix passava a la llengua d'oc com a mitjà d'expressió literària; són prou coneguts uns villancets en els quals els àngels (els senyors) parlen en francès, i els pastors (els humils) en occità.

«Finalment, però, gràcies als esforços dels intel·lectuals, i sobretot al geni de Mistral,

la llengua ha sortit del seu marasme. Avui, a Narbona, el meu país, tothom la parla. I no cal que us digui l'alegria que m'han donat no fa gaires hores els estudiants de Montpeller, quan a l'acabament d'una conferència se m'han apropat i m'han parlat en la llengua de la terra.

—Les regions franceses tenen en l'actualitat alguna organització autònoma?

—Sí, però són molt limitades. Fins avui, els regionalistes hem estat més sentimen-

Jean Camp

tals i literaris que no pas economistes, i no ens hem preocupat d'altra cosa que de fer literatura. Això no vol dir però que no tinguem confederacions agrícoles o que durant la guerra s'haguessin permès a les Cambres de Comerç l'encunyació de moneda. Però ja ho veieu, poca cosa.

—Es important el moviment regionalista actual?—li preguntàrem.

—Avui—digué—ens trobem en una època de gran agitació. En un moviment semblant al de l'any 1907, que culminà en una concentració de 600.000 camperols a Bordeaux, i per allotjar els quals calgué habilitar la catedral i les esglésies. Nosaltres no desitgem la repetició d'aquells fets dolorosos, ni una altra mobilització com l'empenya per Marcell Albert, un il·luminat, una mena d'apòstol, que tot i els seus escassos mitjans culturals, arravatava les masses. Recordem els dotze ferits de Narbona i els tants altres ferits d'altres llocs, i propugnem solucions amistoses.

—Passant a parlar de temes literaris, quins són els principals creadors de les vostres lletres?

—El ressorgiment occità és modern. Fins fa quinze anys, no teníem teatre; avui, en canvi, puc parlar-vos d'autors com Ronkier, Dr. Albard, Emil Barthel, Clovis Roques, J. Sebastià Pons, Joan Bouzet —ens digué assenyalant el notable catedràtic i escriptor, autonomista de Pau (Béarn), present a la conversa—. També cal esmentar entre els poetes Josep d'Arbaud, Josep Loubet, Bourrelli, Sully André Peyser, Albert Pestour, etc.

—La vostra gent té confiança en el triomf dels ideals autonomistes?

—Els seus capdavanters la tenen en el seu treball i en la justícia del seu defens. Potser el dia que Charles Brun, el nostre apòstol, es decideixi a elaborar el codi regionalista i compili les aspiracions autonomistes dels catalans de França, la causa haurà donat un pas decisiu.

—La pròxima guerra...?—li preguntàrem, apartant-nos del tema.

—No ho sé, ni ho crec. Els regionalistes francesos no volem ni esperem res d'Alemanya.

En acabar la conversa, M. Camp ens parla dels polítics i dels escriptors catalans: tots li són familiars! Ell ha fet la versió francesa de moltes obres catalanes i és un enamorat de Catalunya. M. Camp ens deia que quan li arribi l'hora de reposar, anirà a fer-ho a Mallorca, on recentment ha adquirit una parcel·la de terra i on aixecarà quatre parets...

Quan ens acomiadem, M. Camp ho fa en català; hi parla poc sovint. Això és paradoxal en un català de França, que és l'autor de la versió francesa de moltes obres catalanes. Però cal considerar que M. Camp resideix a París, on exerceix una càtedra de llengua i literatura castellanes, i la conservació de l'accent vallesolà li constitueix una preocupació constant, indefugible.

JOSEP MARIA XICOTA

París, cap d'any de 1935.

Mirant a fora

Adatci

Adatci, president del Tribunal internacional de La Haia, feia molts anys que era a la carrera diplomàtica. Primerament ambaixador del Japó a París, fou després nomenat delegat a la S. de les N., i després elevat a la presidència de l'Esmement Tribunal, car aquest japonès coneixia meravellosament totes les coses de l'Occident. Fou ell qui presidí les històriques sessions en què es blasmaren oficialment totes les temptatives d'Anschluss.

Diplomàtic de soca a arrel, només la malaltia que el minava feia temps l'havia pogut apartar de les seves tasques. Mort ell, la presidència de l'alta institució queda vacant i omplir-la provocarà una aspra lluita d'influències.

Adatci no havia aprovat mai la política seguida pel govern japonès a Manxúria i Xina del Nord, i la retirada del Japó de la S. de les N. li havia sabut molt de greu.

—Estic cert—deia—que dintre poc temps el meu país es dolrà d'haver violat el dret internacional anexionant-se una terra xinesa. Amb mètodes pacífics, el Japó podia comodament establir la seva supremacia diplomàtica i econòmica a l'Extrem Orient. En canvi, amb la guerra, arrisca de perdre les posicions adquirides.

La bandera de la S. de N.

Els periodistes que han donat compte de l'arribada al Sarre de les tropes internacionals que van a mantenir-hi l'ordre durant el plebiscit, s'han fet tots la mateixa pregunta: per què, al costat de les banderes angleses, holandeses, sueques i italianes, no hi havia cap bandera de la S. de les N.?

Senzillament, perquè la S. de les N. no en té cap d'oficialment reconeguda.

De totes maneres, hi ha un precedent. La comissió de la S. de les N. nomenada per a resoldre el conflicte de Letícia feia oner, sobre la casa que l'estatjava en ple terreny discutit, una bandera blanca amb les inicials de la institució ginebrina.

Propaganda

De part d'Alemanya no es plany res pel que fa a propaganda davant l'imminent plebiscit del Sarre.

Gran nombre d'obres sarresos, suposats partidaris del statu quo, han rebut retalls de diari descrivint la situació dels obrers de les fàbriques Citroën, i, com a comentari, aquestes dues frases escrites a màquina:

«Estrenes de Nadal als obrers de França.»
«El que us espera si voteu contra la pàtria alemanya.»

La perfecta ària

Una xicota berlinesa, Hildegard Maris, representada en aquesta fotografia, ha estat elegida «ària perfecta», havent-se apreciat que el seu físic responia perfectament al tipus ideal de la dona germànica.

Ara que de l'ideal a la realitat...

Dinar de primer d'any

Seguint un costum tradicional, el govern francès es reuneix a dinar el primer d'any.

El ministre d'Agricultura, Cassez, es planyia que els cultivadors de la Haute-Saône el repudiarien a causa de la llei sobre els blats, i el ministre de Comerç, Marchandau, li proposà:

—En el vostre lloc, diria als representants dels creusers, de la molinaria i de la fleque-ria: «Us tancaré tots en un despatx. Elaborareu un text de llei entre tots, i em comprometo a fer-lo votar.»

—I llavors?

—Llavors—digué Marchandau—, al cap d'unes quantes hores la qüestió s'hauria resolt. Tots estarien morts, devorats!

Mandel, amb la seva cara angulosa i la seva malícia, fou, diuen, un comensal divertit. Algú li preguntà:

—Quina és la impressió del personal de Comunicacions d'ençà que vós hi sou al davant?

—En un departament com el que administro—respongué—només hi ha una impressió que valgui: la meua!

Aquest número ha passat per la censura

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

El viatge de Laval a Roma

El gran esdeveniment d'aquest començ d'any és el viatge de Pierre Laval, ministre d'Afers estrangers de França, a Roma.

Aquest esdeveniment, que des del punt de vista de la pau pot tenir una remarcable importància, ha tingut lloc al cap de deu anys de negociacions, les quals han passat per les fases més variades. Val la pena de recordar-ne alguna.

En pujar el feixisme al poder, era d'esperar —jutjant per l'orientació seguida per Mussolini des de darreries del 1914— que

cia a la seva intransigència revisionista i s'aparta de la Petita Entesa, o bé si Itàlia abandona les seves velleïtats en favor del revisionisme i s'aparta d'Hongria. Jutjant pel que ha passat fins ara, cal descartar la primera hipòtesi.

Però existeixen també qüestions que afecten estrictament França i Itàlia, i són de caràcter colonial. Des del mes passat, els diaris les donaven com a resoltes. No sem-

Laval rebut a Roma per Mussolini

hi hauria una entesa cordial amb França. El 22 d'octubre de 1922, quan Mussolini arribà a Roma, al Palau Farnesi, seu de l'ambaixada de França, fou hissada la bandera.

Aquell hàbil diplomàtic que es deia Camille Barrère, ambaixador a Roma durant trenta anys, pogué però constatar aviat que les coses no anaven pel camí que es pensava. Mussolini, malgrat els consells del cap dels serveis polítics del ministeri de l'Exterior, Contarini, es posà a fer una política internacional incomprensible i contradictòria. A Barrère li caigué l'ànima als peus. «Favorable o contrària a França, però que almenys segueixi una línia recta i no zigzaguejant així!», no pogué estar-se d'exclamar. En un any, Barrère es va sentir més desoribat que en els trenta que havia passat al costat d'altres governs, i deixà el càrrec.

Herriot, que en aquell moment, ultra cap del govern, dirigia el Quai d'Orsay, tot i no essent partidari de la política interior d'Itàlia, volgué el reacomodament franco-italià i, en substitució de Barrère, trameté a Roma, en missió extraordinària, el senador René Besnard, que durant la guerra era a Roma de capità agregat a l'ambaixada i havia conretat relacions en el món polític italià. Vàrem poder parlar amb Besnard el dia abans de la seva sortida cap a Roma, en el seu magnífic despatx de la rue Miromesnil, i ens aparegué d'allò més optimista i confiat en l'èxit de la seva missió. Quan temps després el tornàrem a veure a Roma, ja pensava d'una manera molt diferent.

Sense haver aconseguit res, deixà Roma i fou substituït per un hàbil ambaixador de carrera, Beaumarchais, que no pogué tampoc lligar caps.

Paul-Boncour volgué repetir el gest d'Herriot i, també en missió extraordinària, trameté a Roma el senador i periodista il·lustre Henri de Jouvenel. Vingué l'ex-famós «pacte dels quatre», que allunyà Polònia de França i que al capdavant ha resultat un document inútil més a afegir als incomptables que s'han signat després de la guerra.

I arribem finalment als temps de Barthou. El ministre francès assassinat a Marsella va trobar la situació canviada. La germanofília —passatgera— de Mussolini s'havia mig esvaït, i les necessitats econòmiques italianes li aconsellaven una conducta diferent, de manera que Barthou va trobar un terreny de més bon treballar. La seva gestió fou hàbil i eficaç, i Laval l'ha prosseguida amb els resultats que avui veiem.

L'anunci oficial del viatge de Laval a Roma remarcava que era una conseqüència de la invitació del govern italià. Seguí com sigui, Laval ha anat a Roma, acompanyat com sempre de la seva filla, i s'ha estatjat en aquell hotel Excelsior on pararen, en 1916, Briand i Albert Thomas.

Mussolini i Laval han tingut diverses entrevistes, hi ha hagut bon nombre de banquets amb brindis i tot... Però el que importa és de veure els resultats aconseguits efectivament.

Les qüestions de caràcter general són les que fan referència a l'anomenada estabilització de l'Europa Central, consistent sobretot en les garanties d'independència d'Àustria i en una col·laboració entre les nacions danubianes.

Sobre aquest punt sembla que, en principi, s'ha arribat a un acord en les entrevistes de Roma; però perquè aquest sigui vàlid cal l'adhesió d'altres països interessats, com són els de la Petita Entesa. Si és veritat el que es diu, que Itàlia vol una supremacia a Àustria, és de preveure que l'excoslovàquia i l'ugoslàvia respondran en sentit resoltament negatiu.

Pel que fa a la política revisionista, és possible un acord només si França renun-

bla, però, que les coses hagin anat així.

Es l'estatut dels italians de la Tunísia el gran obstacle per tal d'arribar a unes conclusions. Es versemblant que Mussolini hagi fet alguna concessió, però, cas insòlit, Victor Manuel i els senadors no s'hi avindrien i el govern italià hauria determinat les seves pretensions en els següents punts:

1.—Els italians de la Tunísia conservaran íntegrament llurs privilegis durant un primer període de deu anys.

2.—Durant un segon període també de deu anys, aquests privilegis seran gradualment atenuats, de manera que els darrers arribin a extingir-se al cap de cinquanta anys.

Però sembla que aquests dos punts no han estat ben rebuts per Lègère, cap dels serveis polítics del Quai d'Orsay, que acompanya Laval a Roma, i les negociacions començades en 1925 hauran de continuar després de la tornada de Laval a París.

No es pot ésser ni pessimista ni optimista. Viatges, entrevistes, pactes i tractats n'hi ha hagut moltíssims des de la fi de la guerra ençà, i gairebé tots han quedat sense efecte.

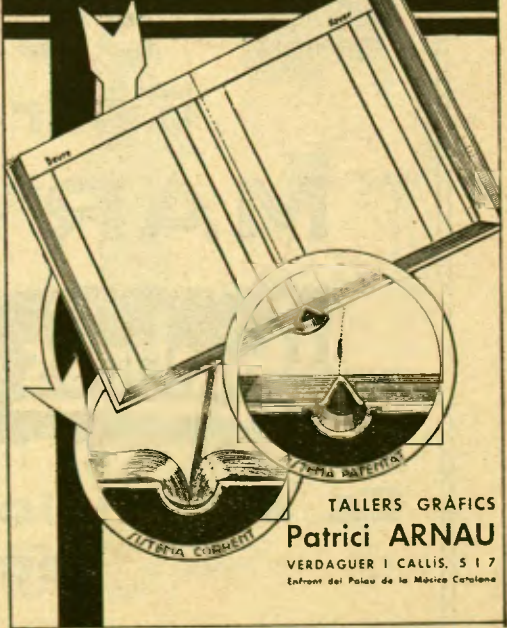
Certament hi ha hagut un reacomodament entre Itàlia i França, però la seva eficàcia ha resultat minvada a conseqüència del règim italià. Hi ha un principi de col·laboració, o, millor dit, de voluntat de col·laboració, o, encara millor, un desig que entre bastidors no hi hagi aquelles guerrilles diplomàtiques que han estat una de les causes que no s'hagi arribat a l'estabilització de l'Europa Central.

Les intencions són bones, i nosaltres, en interès de la pau, desitgem que puguin realitzar-se. Però no podem deixar d'estremir-nos en preguntar-nos si França ha pres en consideració o no la proposta mussoliniana de no prestar asil als refugiats polítics italians. Quan era ambaixador a París el baró Romano Avezano, aquesta proposició fou formulada, i Briand —que tenia precisament Lègère de cap de gabinet— no volgué atendre-la. Una interpellació a la Cambra francesa deixa subsistir un dubte sobre aquest punt, que faria quedar molt malament la tradició de l'hospitalitat francesa.

Notem, finalment, que per primera vegada d'ençà de 1870 —és a dir, d'ençà que existeix la III República— un membre del govern francès, i especialment un ministre d'Afers estrangers, ha anat al Vaticà per a ésser-hi rebut pel papa i el cardenal secretari d'Estat. Es veritat que si per a Enric IV París bé valia una missa, per a Laval el prebiscit del Sarre bé pot valer una visita al papa Ratti i al cardenal Pacelli.

TIGGIS

Nova modalitat en la confecció dels llibres de comptabilitat que permet d'escriure-hi amb perfecta comoditat i estalvi de temps. No n'augmenta el preu. ► Per a demostracions telefonau al 14856

J. Casanova

ANTIGA CASA COLLDEFORNS SALMERON, 99

CAMISERIA I GÈNERES DE PUNT

Darreres novetats en gèneres de punt de totes classes

Especialitats en camises a mida i trajos interiors de llana

Mitges d'ubar, exclusives

TELÉFON 74574

CAMISERIA FITO
BARCELONA

Exit en la mida

Corbates inarrugables

Plumes a bon preu

JAUME I, 11

Teléfono 11655

TALLERS GRÀFICS

Patrici ARNAU

VERDUGUER 1 CALLIS, 5 i 7

Enfront del Palau de la Música Catalana

EL CINEMA

Coses vistes

L'Illa del Tresor de Robert Louis Stevenson ens ofereix la quintaessència del llibre d'aventures. Es l'obra modèlica del gènere realitzada per un escriptor de primer ordre i alhora un llibre que pot llegir-se amb fruïció a totes les edats. Un èxit de llibreria veritablement excepcional. Per tots aquests motius, era d'estranyar que el cinema no s'hagués enamorat d'aquesta narració per tractar d'extreure'n un film. Finalment, un veterà de la cinematografia, Víctor Fleming, ens l'ha ofert. Ha comptat per realitzar aquesta empresa amb un repartiment de primer ordre, a la davantera del qual cal esmentar especialment Wallace Beery i Jackie Cooper.

Víctor Fleming no ha fet allò que es diu un gran film, però sí un film discret, del qual cal lloar abans que res l'esperit de fidelitat amb què ha estat tractat l'assumpte.

La trama d'aquest és massa un model d'enginy, els intèrprets del film prou excel·lents, plens de suggestió, perquè el film no aconsegueixi tot seguit un interès extraordinari i per tant un èxit merescut.

Potser en relació al volum total del llibre, el primer episodi estigui en el film excessivament desenvolupat. És l'única reserva que ens permetrem fer, ja que passat aquest primer període l'interès del film s'intensifica tot seguit. L'aparició de Silver a les darsenes de Bristol, els treballs d'aparellament de l'Hispaniola, la sortida de l'embarcació mar endins, són al nostre entendre el millor del film. Moments d'autèntica emoció. Després el valor de l'intriga passa davant de tot. Si el film no pot equiparar-se amb el llibre, pot almenys presentar-se com una galerada d'il·lustracions que probablement no hauria desautoritzat R. L. Stevenson.

Wallace Beery i Jackie Cooper en «L'Illa del Tresor»

tornar enrera i recomençar una carrera que ell ha recorregut amb tant d'èxit. Aquesta temptativa no ha donat pas mals resultats. Reaprofitant idees velles, presentant-les amb la compressió que comporta les possibilitats del típic film de complement, ens ha donat unes cintes divertides i que fan de molt bon veure. No ens ha semblat tan afortunada aquesta producció francesa de Buster. Manca rigorosa d'unitat. I manca també de talent creador. Els motius bàsics del film provenen d'altres bandes. A més, estem massa avesats

a associar la figura de Buster a un conjunt massa perfecte per trobar a faltar aquesta perfecció aquí: qui, per exemple, gosarà fer un paral·lel entre la partenària femenina de l'heroi en qualsevol dels seus bons films americans i aquella que trobem en el film que ara ens ocupa? Quant a les virtuts fotogràfiques, que eren una de les coses més celebrades en l'obra de Buster Keaton, ara ja no són més que un motiu d'enyorança!

Un gran enrenou d'adjectius s'havia armat al redós de *Le grand jeu*, que aquí s'ha presentat com el millor film francès de l'any amb el títol d'*El signe de la mort*. Sortosament no és aquest el millor film francès de l'any. Si fos així, el cas seria de debò desesperat, i no pot dir-se així en un any que hem vist *La batalla*.

El film de Jacques Feyder significa un esforç enorme per reconstruir un ambient. La llegió estrangera en terres africanes. Feyder, a desgrat del seu incontestable talent, no ha aconseguit llevar al film el to emfàtic que tant el perjudica. Tot plegat, dona un so fals i no acaba d'interessar-vos la història d'aquests desenganys amorosos ofegats en el perill de la guerra i l'ardència del sol tropical.

El cinema francès arriba a salvar alguns dels seus films gràcies a les virtuts del diàleg. Una selecció d'escriptors equipats amb una sòlida cultura literària i teatral constitueixen una aliança formidable que és suficient per dissimular les falles de més d'un film, i com que és un plaer entendre el que diuen, sempre i quan no diuen beneïtes massa considerables, d'aquí que pel·lícules en altres aspectes mediocres aconseguixin, amb tot, un èxit indiscutible, per la senzilla raó que les coses que s'hi diuen tenen gràcia i són dites també amb gràcia. Un exemple? *El príncep de mitja nit*.

Del cinema alemany hem vist *Per un milió*. Comèdia amb una anècdota inversemblant, però feta amb una certa destresa. Un empleat que porta al banc cinc milions, arriba quan les oficines de l'establiment bancari estan ja tancades. Es dissabte i ha de passar el diumenge amb aquella fabulosa suma damunt seu. Els ensurts, els equívocs i les sorpreses de què és víctima anant pel món amb aquells diners que no són seus, donen pretext a una pel·lícula d'aquelles per fer passar l'estona sense amoinar gaire un públic poc exigent.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Una estrena important: «Homes de demà»

Ens hem referit moltes vegades des d'aquestes pàgines a l'obra de Frank Borzage. No fa pas massa dies que repetim els nostres elogis a propòsit de les seves darreres estrenes, *Furs humans* i *I ara què?* D'aquest director acabem de veure *Homes de demà*, que ens ha semblat indiscutiblement un dels films més importants de la present temporada.

Dins la línia de films com *Emil i els detectius* i *El camí de la vida*, Borzage ens ha ofert un document sobre l'adolescència sense parió dins el món fotogràfic. *Homes de demà* no és un film de tesi; és un film aspre, despullat de tota fraseologia literària, fredament lúcid, sobre dos equips d'adolescents dividits per un odi de barris. Aquests xicots fan la guerra com els grans i viuen sota l'abrandament d'unes passions irreflexives i d'una aclaparadora violència.

Borzage, amb un conjunt d'intèrprets de primer ordre, amb una tècnica consumada, ha bastit una cinta de la qual el menys que pot dir-se és que no deixarà cap espectador indiferent. Les reaccions podran ésser diverses, però totes elles seran intenses. *Homes de demà* és una obra forta, d'aquelles que dona gust discutir a fons.

Altres estrenes

Molt aviat s'estrenarà al Coliseum *La traviesa molinera*. Es tracta d'un film rodat a Espanya per Abbadie d'Arrast, sobre el popular assumpte d'Alarcón. En el repartiment figura Eleanor Boardman, la inoblidable heroïna de *I el món marxa*.

Avui

Avui a dos quarts de vuit del vespre tindrà lloc a l'Institut Psicotècnic (Urgell, 187) la primera de les quatre lliçons que constitueixen el curs sobre *Psicologia del Cinema* que professarà el Dr. Jeroni Moragues.

També avui, a les deu de la vetlla, Valentí Castany donarà una conferència al Centre Excursionista de Catalunya, després de la qual es projectaran films de l'amateur Delmir de Caralt. És un acte organitzat per la Secció de Cinema de l'esmentada entitat, que com tots els anteriorment celebrats promet veure's molt concorreguda, majorment donat el prestigi de conferenciant de què gaudeix Valentí Castany.

Noves de tot arreu

Sembla que finalment Max Reinhardt podrà col·laborar amb el cinema americà. Es tracta de rodar *El somni d'una nit d'estiu* per compte de la Warner. Sembla que hom ha donat al cèlebre pintor en escena una llibertat d'acció quasi absoluta per realitzar aquest film.

El nou film de Cecil B. de Mille? *Història de les Croades*.

Sembla que definitivament Greta Garbo es prepara per encarnar el rol de Santa Joana.

S'annuncia una adaptació cinematogràfica de *David Copperfield*. El director en serà Gregory Cukor, creador de *Les quatre germanetes*. Si es té en compte que algunes de les coses que es troben en aquest darrer film no desentonarien del tot en una obra inspirada en Dickens, hom pot esperar que Gregory Cukor realitzi quelcom de remarkable amb el seu pròxim film.

Modèstia

Abunden les anècdotes sobre els grans productors, unes històriques i altres més veritables que si fossin reals.

Encara que potser no tant com Cecil B. de Mille, Samuel Goldwyn només esmerça superlatius per a descriure els seus films. Darrerament, reuní el seu estat major publicitari per a parlar de la campanya de llançament del film de Mamoulian: *Vivim de nou* (tret de *Resurrecció* de Tolstoi).

—No exagereu aquesta campanya— va dir Goldwyn—. El film és prou bo perquè en tinguem necessitat. Digueu només l'admirable Anna Sten, el colossal Fredric March; parleva del geni de Tolstoi i de la màgia de Sam Goldwyn... En una paraula, no feu frases; insistiu només en fets incontestables.

VEUREU AL
COLISEUM

HILDA MORENO ELEANOR BOARDMAN
ALBERTO ROMÀ
en *LA TRAVIESA MOLINERA*
UNA GRANDIOSA PRODUCCION ESPANOLA

Que recomanareu
a tothom

EXCLUSIVA DE BARCELONA I SIBO
DIRECTOR: ABBADIE D'ARRAST

Dra. ROSA FERRER RUSIÑOL
METGESSA
Malalties de la dona i parts
Consulta de 3 a 5
Aribau, 184, 1.º, 3.º - Telèfon 77373

La moda de les biografies

A Amèrica, quan un tema dona diners el repeteixen fins a exhaurir-ne totes les possibilitats. Aquest procediment ha estat molt comentat. Amb tot, avui hem d'insistir sobre aquest punt perquè volem parlar d'un d'aquests temes — les biografies —, actualment en voga, i la repetició del qual està donant uns resultats diametralment oposats als habituals.

Repetir un argument fins a espremer-li tot el suc té conseqüències diverses. Gairebé sempre, aquesta insistència condueix

conserves; film que a les acaballes es perd dins un laberint inextricable de besavis, avis, néts i fills, la sortida del qual cap espectador no és capaç de trobar, totes aquestes pel·lícules són biografies típiques d'aquells *pioneers* americans que han col·laborat a bastir la grandesa econòmica dels Estats Units. La moda d'aquest gènere ens ha valgut també més d'una biografia de músics: *Simfonia d'amor*, per exemple, film de V. Schertzinger, la tragèdia del compositor que no pot estrenar, la història d'una

De «L'herència», amb Kay Francis

a la perfecció. De vegades, en canvi, porta directament al fracàs. En efecte, sovint, a còpia de repetir certs assumptes, a còpia de polir-los, d'eliminar-ne el superflu, s'arriba a conservar-ne únicament l'essencial i a atènyer la perfecció: una obra despullada fins a l'ascetisme. En d'altres casos, per contra, en repetir un argument, en lloc d'eliminar, afegeixen; en lloc d'esborrar, compliquen; en lloc d'alleguerir la pedra preciosa de la seva ganga, li tiren més terra al damunt. Resumint: en certs casos, els més abundants, els americans a força de prodigar un tema assoleixen l'obra mestra. En d'altres, més escassos, partint de l'obra mestra, miraculosament trobada, naufraguen en la mediocritat en entestar-se a fer-ne noves edicions. Aquest segon és el cas de les pel·lícules biogràfiques.

Dos films admirables, *Back Street* i *Cavalcada*, model d'aquest gènere basat en unes retrospectives panoràmiques, que ens ofereixen trenta o quaranta anys de la vida d'un personatge en una hora i mitja de projecció, dos films admirables llançaren una moda, la fi de la qual no es beslluma pas per ara. *Cimarron*, anterior a les dues pel·lícules citades, no s'ha de pendre en consideració, car aquesta obra no ultrapassava els límits d'un tímid, per bé que apreciable, assaig.

Back Street, de John M. Stahl, que fora d'ací va obtenir un èxit esclatant — a París es va aguantar més de vuit mesos al cartell d'un cinema —, i que ací, mal anunciat, gens valorat i titulat absurdament *La usurpadora*, va conèixer vuit dies escassos de projecció, i *Cavalcada*, de Frank Borzage i Frank Lloyd, trenta anys de la història del Regne Unit a través de la història de la família anglesa Marryot, *Back Street* i *Cavalcada* han desencadenat una sèrie d'imitacions que totes, absolutament totes, són francament inferiors a les dues obres mestres que han pres per model.

Passem breument en revista aquestes imitacions dels grans models.

Hem vist i revist les biografies, tan cares als americans, dels capitans d'indústria, personatges de començaments modestos i difícils, i als quals el talent i la sort procuren situacions brillantíssimes. *El rei de la plata*, d'Alfred E. Green, història de Yates Martin, obscur miner de Colorado en 1876, multimilionari i senador en 1930; *Els conquistadors*, de William Wellman, que ens conta l'evolució de la família Standish al compàs de l'evolució dels Estats Units, en la qual destaquen dos fets transcendents: la construcció del ferrocarril de l'Oest i l'aixecament dels gratacs; *El món canvia*, de Mervyn Le Roy, que, ultra un Paul Muni tenyit de ros, bastant sorprenent, ens ofereix la història, 1853-1929, d'un fill de colons que esdevé rei de les

simfonia que, composta en 1838, no coneix la glòria fins en 1918. I la biografia de tres generacions de cotoners que arriben a dominar el món: *Pau en la terra* de John Ford. I les aventures d'una *chorus-girl* neoiroquina, *L'herència* de R. Florey, que comença en 1905 i acaba als nostres dies, assumpte melodramàtic i convencional, que el talent, la bellesa arrogant i l'elegància de Kay Francis pogueren salvar del naufragi...

Tots aquests films, conseqüència directa de l'èxit artístic i material de *Back Street* i *Cavalcada*, totes aquestes variacions sobre un mateix tema són, com hem dit, netament inferiors als dos models triats. Els americans en repetir aquest tema, aquests grans frescos amb alè d'epopeia, no han sabut, millor dit no han pogut millorar l'original, com fan ordinàriament, sinó que ens han donat còpies vulgars. I és que aquest gènere és molt difícil de traslladar a la pantalla. Massa ambiciós i massa vast, està erigit de dificultats. Si uns directors, en filmar-lo, van reeixir dues obres magistrals com *Back Street* i *Cavalcada*, fou segurament per pura casualitat. Reincidir, però, és exposar-se al fracàs. Provarem de discernir-ne les causes.

Jacques Deval, en parlar de *La dama de les camèlies* d'Abel Gance, constata l'existència de la manera narrativa i exterior i de la manera condensada i interior: contar una vida sencera amb una minuciosa gradació de peripècies prealables al drama mateix, o escombrar els preliminars, el circumstancial, i dedicar-se a fer humana, profunda, una tragèdia d'ànimes. Els films biogràfics han d'emprar forçosament la manera narrativa i exterior. Obligats a explicar-nos una vida en cinc quarts d'hora de projecció, no poden caracteritzar el personatge, no poden pintar les seves passions, no poden profunditzar ni despullar la seva ànima de les aparenances exteriors. Han d'escarriar-se a narrar amb presses uns fets externs, els canvis de fortuna del protagonista o altres peripècies semblants, tot i naufragant en una sèrie d'esdeveniments deslligats, sense continuïtat, i en síntesis precipitades, diluïdes i imprecises, purament superficials. Han de negligir el permanent, la substància, el dibuix precís de tots els matisos d'una ànima, per a descriure el fugitiu, per a narrar els accidents que desdibuixen l'essencial.

SEBASTIÀ GASCH

ACTUALIDADES
RAMBLA
de CATALUNYA 37-Tel. 11701

Continua de 3 tarda a 1 matinalda
SEIENT ÚNIC: 1 PESSETA

NOTICIARI FOX MUNDIAL
EL MÓN ON VIVIM
NOTICIARI BAVARIA FILMS
FRONTERES DEL SUD
LISBOA I LES SEVES ILLES
EN EL BLAU MEDITERRANI
VISTES DE BARCELONA
Documentals

Diumenge, Sessions infantils a les 11 i a les 3 i mitja
A les 6 especial numerada

Dissabte
Estrena al
MARYLAND

Hombres del mañana

Es venen localitats sense
recàrrec

PUBLI-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681
Sessió continua de 3 tarda a 1 matinalda
SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusius)
PEL CORRENT DEL DVINA
Documental
ELEFANTS SILVESTRES
Dibuix de "Popeye el Mariner", Paramount
NOTICIARIS D'ACTUALITA.
MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL
ANIMALS MARINS DE L'ADRIATIC
Cultural de U.F.A.

COLISEUM
UN GRAN FILM

El crimen del Vanities

ESPECTACULAR!!
APASSIONANT!!

ES UN FILM PARAMOUNT

AVIAT
EXTRAORDINARI PROGRAMA DOBLE
EL INCOMPREDIDO
JACKIE COOPER
RECETA PARA LA FELICIDAD
WILL ROGERS
FOX

MIRADOR Telèf. 11430

EL TEATRE

Les estrenes

J. Navarro Costabella, Don Joan de Terrassa (Coliseu Pompeia)

En alguns solts que precediren l'estrena del seu *Don Joan de Terrassa*, Navarro Costabella ens feia saber que el seu intent en escriure aquesta mena de farsa que ens va ésser presentada la setmana passada al Coliseu Pompeia era el d'exercitar-se una mica en el cultiu de l'humor per tal de demostrar-nos que el seu tarannà no era pas solament el llobreg i tràgic que li inspirava *Samuel*, sinó que era, també, prou apte per a la broma i l'optimisme.

No ens podem pas pensar que aquestes manifestacions de l'autor fossin només un recurs de propaganda per tal d'incitar el presumpte espectador a conèixer aquest nou aspecte de la seva activitat teatral. Ans al contrari, estem fermament convençuts que fou el desig d'eixorir-se, de desentumir-se i de divertir-se una mica el que mogué Navarro Costabella al planejament i l'execució d'aquesta seva comèdia. Després, vingué a ésser-li confiada la direcció de la Companyia Torres-Torrents en la seva represa de la temporada al Coliseu de la Travessera i, més tard, en ésser-li sol·licitada la comèdia per l'Associació de Teatre Selecte per tal de presentar-la en la seva 32.ª sessió, se li va oferir l'ocasió d'estrenar-la. I de la mateixa manera que ell s'havia divertit en escriure-la, volgué que el públic es divertís en veure-la representar.

I el públic, indubtablement, s'hi ha divertit. No tant, però, com l'autor esperava. Marge d'acció, mancat d'interès, pobre d'invenció, deslligat, descordat i descoït l'argument, irreals i sense cap profunditat els seus caràcters, l'atenció de l'espectador de *Don Joan de Terrassa* s'ha de repenjar tota en la pura comicitat de les incidències — no pas fresques ni noves — i en l'animació i l'entrenament del diàleg que, sense cap mena de vacil·lació, hem d'assenyalar com la part millor d'aquesta creació de Navarro Costabella.

Quant a la presentació, acurada i justa. La interpretació, bona. La manca de consistència dels personatges porta els actors a accentuar-ne el cantó grotesc, cosa que si per un costat sembla que els llevi categoria dramàtica, per l'altre els encaixa dins el marc que més se'ls adiu. No cal assenyalar ningú en particular, car tots serveixen l'obra amb prou entusiasme i idoneïtat. La companyia Torres-Torrents forma un bell conjunt.

J. C. i V.

SOBRE EL TEMA INEXHAURIBLE

Els joves autors i l'instint del teatre

Es un destí ben envejable aquest dels articles i comentaris del nostre amic Rafael Tasis i Marca. Sigui una o altra la matèria de què tractin, sempre en susciten de nous i provoca rèpliques i contrarèpliques que en descabellen l'abast i evidencien l'encert amb què el seu autor apunta aquells extrems de més interès i més dignes d'atenció i examen, allò que en altres termes i per usar una frase feta ja quasi estantissava diriem el punt neuràlgic de cada qüestió.

Si dos números enrera era Maurici Serahima que, desde la plana de *Les Lletres* del nostre periòdic, prenia peu en els comentaris de Tasis i Marca sobre la novella popular per dilatar-los amb un de nou, aduint nous conceptes que corroboraven els que Tasis havia expressat, avui hem d'ésser nosaltres que de les *Reflexions sobre el teatre* que aquest comentarista va publicar en aquesta mateixa plana, també dos números enrera, n'hem d'aprofitar — entre les mil que se'ns hi ofereixen — algunes suggeriments que creiem mereixedores que ens hi entremquem una mica.

Expressa Tasis la por que li produeix — a desgrat que també li plagui — aquesta presa de contacte a què assistim entre els nostres joves literats i el teatre. Tal temença li fa demanar: «Ja té la nostra joventut literària l'instint, el do del teatre, l'ofici del teatre? Ja ha llegit prou literatura teatral de de tot el món, ja ha escrit i estripat prou teatre. Ja ha llegit prou literatura teatral trucs i secrets de l'ofici per a llançar-se a l'aventura escènica? Si els manca tot això, acaba Tasis, és de tèmper que llur esforç es perdi per defecte de tot el que la possibilitat de contestar afirmativament aquestes preguntes els reportaria.»

Es tan poc probable que Tasis esperi una resposta a aquestes interrogacions com que hi hagi ningú que les contesti. Es per això que ens en volem encarregar nosaltres. Potser hi haurà més d'un i més de dos d'aquests joves autors al·ludits que puguin ésser-ne exclosos, però estem segurs, pel que coneixem i pel que hem vist, que en pendre d'aquesta manera el seu lloc interpretarem amb prou fidelitat els sentiments i l'actitud espiritual de llur immensa majoria.

Comença Tasis, en el tros que hem transcrit, amb la seva interrogació sobre si aquests joves autors tenen l'instint, el do, l'ofici del teatre. La resposta a aquesta pregunta, com veurem més endavant, ens deixarà també contestats automàticament tots els termes de la que la segueix.

En aquesta primera, però, el comentarista involucra dos elements ben diferents, com són l'instint, el do — condició innata — amb l'ofici — condició adquirida —. No gens menys, en aquest cas sabem que aquestes paraules vénen totes a expressar el mateix

DES DE MADRID "Yerma", de García Lorca

Ara resulta que García Lorca és un poeta d'esquerra. L'acollida obtinguda per la seva darrera obra sembla palesar-ho. Els diaris republicans troben en *Yerma* la ratificació de tots els mèrits que en la poesia i en el teatre vénen essent patrimoni de l'autor de *Bodas de Sangre*; però, en canvi, tota la premsa dretista ha omplert l'obra lorquiana de vilipèndi. Raons polítiques? El dia de l'estrena foren foragitats violentament del teatre un grup de feixistes aldarulladors. Però quin és l'actitud política d'un García Lorca?

Hi ha casos clars d'activitats polítiques en la nova poesia: el comunisme de Rafael Alberti, l'extremisme social de J. Salvat-Papasseit o d'André Bréton. Adhuc és possible formular una llei que faci veure les relacions entre les actituds humanes en la política i en l'art. «*Le romantisme* — deia V. Hugo — *n'est que le libéralisme en littérature*». Així, doncs, romàntics en tant que liberals; sobrerrealistes en tant que comunistes. I bé. Cap d'aquestes actituds no pot acreditar-se en la persona de García Lorca. El liberalisme de *Mariana Pineda* és evidentment una cosa anacrònica; en canvi, són freqüents actituds de devoció en els seus versos. Recordem l'*Oda al Santísimo Sacramento rel Altar*.

Però tot això no interessava als rebentistes de *Yerma*, perquè trepitgen terrenys molt més concrets. Interessava palesar a Margarida Xirgu la repulsa per la seva amistat, que els diaris han fet palesa aquests dies, amb la família del senyor Azaña; i, sobretot, enfonsar — i aquest és un afer comercial —, el possible — i en un país de més sensibilitat: segur — competidor del senyor Pemán, els pastitxos del qual aixequen com a bandera estètica — i política — els militants del conservadorisme absolut.

Val a dir que, un cop expulsats els insurgents i oblidats els insults, *Yerma* continua representant-se a l'Espanol amb un èxit resonant.

Yerma és una obra d'un gran alè tràgic;

d'una gran ambició. García Lorca ha temptat de presentar-nos en ella la tragèdia de la dona que vol ésser mare, que sent la maternitat com a funció i com a goig suprem. I a la qual la Natura no dona el fill anhelat. Així l'obra és com un llarg monòleg en el qual la desesperança es va fent profunda i fosca i tràgica. A l'entorn de la dona, un paisatge rural i unes gentes, tot plegat una geografia abstracta, fan més transcendent la seva soledat. Aquest món que la volta dona lloc a temes lírics — cors de rentadores, de

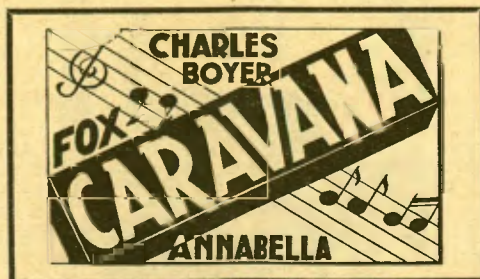
García Lorca i Margarida Xirgu

peregrines — on l'estre popular de García Lorca pren la seva finíssima volada; a termes d'un realisme atrevit — la figura de la Vieja Pagana que sembla treta d'un *esperpento* de Valle-Inclán; a petites escenes de gelosia o de murmuració, que en cap moment no arriben a desviar la protagonista de la seva tràgica soledat monològica. De fet l'anècdota lliça al marge d'ella; la raó veritable de la seva esterilitat resta fins i tot sense valor — desamor del marit, afanyat per l'avarícia? o bé, manca d'amor en ella a qui la voluntat d'ésser mare minva la seva atracció com a dona? o, simplement, fisiologia? — tant se val: la tragèdia és ella, tota sola; ella, per a qui el vent llunyà o el soroll imaginari prenen sons de plor d'infant; ella, sentint-se maledia, eixuta, estèril, enmig d'una natura que amb una prujia insolent es multiplica fins a l'infinit. La tragèdia s'accentua: la llar s'és feta inhabitable. Crits. Exigències de l'home, per a qui la dona és simplement això: la dona. Yerma mata el seu marit. «He mort el meu fill!», crida en acabar-se l'obra.

El tema és d'una gran envergadura tràgica, com hem dit. Sovint, molt teatral. Quan no ho és, la gràcia lírica de García Lorca es fa perdonar per sempre. Potser el llenguatge és excessivament rebuscat. I, ben entès, no rebutgem el llenguatge poètic. Potser el que demanariem és que la metàfora tingues un regust popular — n'existeixen de fet tantes en el poble! — i no pas el segell culte, gongorí, que sovint tenen. La metàfora massa intel·lectualitzada solament és possible en un teatre resoltament antireal, alegòric, o fantàstic. Però en *Yerma* sentim massa a prop el contacte amb la terra, amb el camp, amb els ramats, perquè aquestes metàfores no arriben a frapar-nos.

L'obra, difícilíssima, dona un nou motiu d'èxit per a aquesta actriu, dúctil i humana i canviant i comprensiva que és la Margarida Xirgu; al costat seu l'excel·lent Pedro López Lagar i Amàlia Sánchez Ariño. Manuel Fontanals ha pintat unes decoracions que fan molt bonic. Algunes d'elles, potser, amb una excessiva preocupació efectista.

G. D. P.

ELS GRANS SENYORS

—Baptista: tossiu com jo ahir, perquè el doctor se'n faci càrrec.

(Il Popolo di Roma)

Una senyoreta susceptible

L'interviu que la nostra col·laboradora Conxa Espinalt féu a la Srta. Josefina Cirera (MIRADOR del 19 d'octubre) era una apologia frenètica de la rítmica, que ha fet més mal a la dansa que una pedregada, i contenia una sèrie d'atacs a la dansa clàssica i als que la defensem, tractats despectivament de *babaus* i de *provincians*. Vaig esperar pacientment l'ocasió de tornar la pilota a aquesta apassionada damisella, i aquesta conjuntura em fou fornida per les declaracions de Wassilieff sobre la rítmica (MIRADOR del 8 de desembre), al peu de les quals vaig escriure: «Ofèrim aquests mots a una senyora que es fa dir dansarina, la Srta. Cirera, la qual té unes deplorables opinions sobre la dansa, que la Srta. Espinalt, amb el seu interviu, ens féu conèixer.» Pocs dies després, el 13 de desembre, els germans de la Srta. Cirera m'adreçaven una carta, digna de l'admirat i cavalleresc amic meu, i gran amic de la Srta. Cirera, J. Farran i Mayoral. Heus-la ací:

Sr. Sebastià Gasch
Molt senyor nostre: Considerem d'una incorrecció intolerable el to despectiu amb què us permeteu parlar de la nostra germana, a qui no heu vist dansar ni tan sols coneixeu. Nosaltres, que sabem els seus llargs anys d'estudis i els seus abnegats sacrificis, no comportarem que se la pugui insultar d'aquesta manera. Quan l'hàgiu vista dansar podreu, si us plau, criticar-la guardant, però, com és natural, tota la correcció deguda a una artista seriosa i la consideració que deu a una dona tot home que vulgui dir-se cavaller. Així ho esperem de vos i sentiríem molt haver d'exigir-vos-ho.

Atentament us saluden. — ANTONI CIRERA i ENRIC CIRERA.

El mateix dia vaig escriure a aquests senyors una carta en la qual deia més o menys — no tinc borrador — que el meu to despectiu era una conseqüència directa del to despectiu emprat per la seva germana en parlar de tots els que admirem i defensem la dansa clàssica; que, en efecte, no l'havia vista ballar mai — però, qui l'ha vista ballar? —, i que no alludia el seu art sinó les seves opinions exposades públicament; que tindria tant de gust a parlar d'ella quan donés una sessió pública, i que aquest gust seria doble si podia constatar que el seu art era superior a les seves opinions.

Creia líquidat aquest assumpte, i ja l'havia oblidat completament, quan em va sorprendre, primer, l'anunci de la publicació d'una carta de la Srta. Cirera i, després, els conceptes expressats en aquesta (MIRADOR del 29 de desembre). No acabó de copsar el sentit d'aquest frenesí epistolar, ni el d'aquesta susceptible, ni el rebombori descomunal que es vol armar entorn de cinc ratlles estrictes de lletra impresa. He dit coses més grosses i més llargues d'artistes mascles i femelles, i aquests no se m'han posat així, ni han reaccionat tan dramàticament, ni han dit aquesta boca és meua. I és que aquests artistes saben a què s'exposen en manifestar-se públicament. Un tenor o una tiple que es presenten en públic saben que s'arrisquen a ésser xiulats pel respectable i triturat per la crítica. Un pintor que exposa els seus quadros sap que s'exposa a ésser rebutat. I la Srta. Cirera hauria de saber que quan una artista publica les seves opinions amb certa agressivitat, com ha fet ella, tot tractant de babaus i de provincians aquells que no pensen com ella, corre el risc que els babaus i provincians al·ludits li'n guinquin quatre de fresques. Tot això no ho hauria d'ignorar i hauria de saber encaixar. I si la senyoreta no vol que es fiquin amb ella, si la senyoreta és susceptible i irritable, que es quedi a casa, lliurada a les tasques pròpies del seu sexe, invocant repetidament per ella, o, si tant estima la dansa, que s'hi quedi a estudiar per a demostrar després al públic les seves teories amb passos en lloc de paraules. Els veritables artistes callen i fan, s'expliquen amb el seu art, no amb xerrameca. Si la Srta. Cirera ho hagués fet així, en lloc de sortir al carrer a provocar la gent, no li hauria passat el que ara lamenta.

Estic completament d'acord amb la *Nota de la Redacció*, justíssima, apareguda ací, a continuació de la carta precitada. Estic d'acord amb la remarca a) que coincideix totalment amb allò que vaig contestar als senyors Cirera. I estic d'acord amb la remarca b) que parla d'una galanteria, que ja ha passat a la història. Del gran segle ençà, ha plogut molt. No haig d'afegir-hi res, doncs. Però com que la Srta. Cirera, en la seva carta, s'insinua per uns camins vagament teòrics, em permetré fer-li algunes observacions.

La dansa clàssica, no acadèmica, o d'escola és la més completa i la més variada de totes les danses que es fan i desfan. La

dansa clàssica té les cinc posicions, dites fonamentals, dels peus i dels braços, que tenen una importància constructiva tan considerable com la bastida d'una casa. Aquestes cinc posicions són, Srta. Cirera, *fórmules encarceradores*, sinó un canemàs d'enorme flexibilitat damunt el qual es poden teixir variacions i més variacions, variacions infinites. Un Massin, per exemple, n'exhauereix totes les possibilitats i les dota d'una malleabilitat extraordinària. Aquestes cinc posicions són belles i funcionals. Són belles perquè el seu joc de línies i de volums és d'una harmonia impecable, i perquè el temps n'ha anat corregint el dibuix fins a fer-ne una cosa d'una bellesa tan definitiva com la d'un poema o com la dels *contraforts de la catedral gòtica o de la columnata del Partenon*. I són funcionals perquè les cinc posicions dels peus, per exemple, la cinquena sobretot, creen l'enfora, el principi essencial de la dansa clàssica, que dona a la dansarina una envergadura excepcional, que no té cap altre sistema, i li permet de desplaçar-se endavant, endarrera, lateralment, obliquament, en tots els sentits, li permet de saltar i de voltar, d'evolucionar lliurement en l'espai. La dansa clàssica té també les *puntes* que permet a la dansarina d'evadir-se del sòl i d'elevar-se vers les regions ideals. I té el *terra a terra* i l'*elevació*. La dansa clàssica ho té tot. La dansarina clàssica circula, salta, volta, glisse, desplaça aire... Balla, en un mot.

La dansarina rítmica, per contra, dansarina pedestre, només camina i corre. No balla. La dansa rítmica nega l'autonomia de la dansa i la supedita al ritme de la música, i, privada de l'enfora, que considera com a desdorb, només permet a la dansarina de caminar i de córrer. I la rítmica, senyoreta Cirera, no compta amb una *tècnica considerable, exigentíssima*, il·limitada, com preteneu, sinó que el seu llenguatge elemental i pobrissim — pas gimnàstic, cursa, *relevés* sobre la mitja punta — ni mereix ésser qualificat de tècnica. Les vostres teories que volen que *tot gest harmoniós de les cames, del cap, dels braços, del tors i fins del dits*, sigui dansa, teories que s'assemblen tant al dansar com els ocells canten d'Isadora, revelen un menyspreu suïcida de tota disciplina i de tota regla, i obren la porta a totes les fantasies de la sensibilitat incontrolada i desencadenada a l'atzar, estimulen tots els amateuismes de les dametes desvagades.

Ací, on la rítmica fa tants estralls entre la classe adinerada, la dansa clàssica té un gran rol a jugar. La dansa clàssica, dansa de la raó pura, art occidental, gran art llati, ha d'oposar un dic als excessos d'un cert estat d'esperit putrefacte i deliquescents, refinat i decadent, que, després d'agenollar-se davant la Tòrtola, drapaire grotesca, venedora de *camelote* oriental, s'ha vestit ara amb túnica, s'ha descalçat, i fa veure que balla en uns *studios*, preciosos com un *boudoir* o una *garçonnière*, atapeïts d'objectes d'art, d'invertits, de lesbians i d'intel·lectuals pseudo-hel·lenistes. I que consti, Srta. Cirera, que tot això no va per vos, sinó per un estat d'esperit del qual vos sou un representant segurament inconscient.

I que consti també, i ben clarament, que acabo de contestar una carta, però que no tan sols no pretenc iniciar cap polèmica, sinó que faré el sord davant tot intent de controvèrsia. Com he dit, parlaré de les danses de la Srta. Cirera si algun dia aquesta dona un recital públic, però no replicaré les seves noves cartes o declaracions, si n'escric o en fa, ni les dels seus familiars, amics o possibles defensors. Tot això no serveix de res.

I finalment, senyoreta Josefina Cirera, voleu propaganda, oi? Doncs ja esteu servida.

SEBASTIÀ GASCH

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL
us el repararan aviat i bé, al

GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIA, 618 (Anbu i Diagonal)

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

—Portes un jaqué molt arrugat. Sembla que hi hagis dormit.
—Es per la mateixa causa que tu també estàs arrugada?

(Le Rire, París)

Exit en la mida
Corbates innarrugables
Pijamas a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11666

LE LLETRE

PRODUCCIÓ DEL TEMPS

Llibres per a infants

Vaig iniciar les meves activitats literàries — el meu començament amb les muses, que diria qualsevol il·lustrat autor amant del tòpic i del bell parlar —, fa catorze anys, amb unes modestíssimes col·laboracions espontànies en un inoblidable setmanari infantil que editava Avel·lí Artís i que es digué, fins que l'any 1932 la Dictadura determinà suspendre'l, *La Mainada*. Hom em perdonarà que retregui aquestes dades d'història anecdòtica personal, d'una importància tan relativa, i que només esmento per a justificar l'interès vivíssim que sempre he concedit a la literatura per a infants, i el greu que em sap que, salvades honorables excepcions, com la de Carles Soldevila, amb el seu *Lau*, i la de Lola Anglada, amb la seva important sèrie d'obres, aquest gènere tan necessari no hagi merescut dels nostres bons literats l'atenció que, àdhuc pecuniàriament, els havia de merèixer. Així, Folch i Torres, amb les seves falles de gust i el seu deixatament sentimental, i el seu imitador, ja desenganyat, Clovis Eimeric, han pogut pontificar en aquest gènere i aprofitar-se de l'absència de competidors per a conrear un èxit que era una mica excessiu i immeregut.

En canvi, hom veu com a totes les altres literatures, que han donat, en el passat, noms com els dels germans Grimm, el de Perrault, el de Daniel de Foe, el de Jules Verne i el de Christian Hans Andersen, els déus majors dels llibres per a infants, es produïen de nou, com una indicació segura d'un conreu seguit de la narració especialment destinada als menuts, obres tan destacades com *Treasure Island*, de R. L. Stevenson, *Alice in Wonderland*, de Lewis Carroll, *Pinnocchio*, de l'italià Collodi, *Peter Pan*, de J. M. Barrie, i el *Nils Olgerson*, de Selma Lagerlöf. Ara mateix, les edicions angleses ens han ofert, amb tots els honors, al costat de la inèdita *Vida de N. S. Jesucrist*, de Charles Dickens, obres originals tan delicioses com *Winnie-the-Pooh*, d'A. A. Milne. Autors il·lustres en altres gèneres, poetes delicats, no dubten a adreçar-se directament a un auditori de pocs anys, i reixen a fer obres d'art i a plaure als infants, dos resultats que no són pas tan incompatibles com molta gent es podria pensar.

L'editor Antoni Muntanyola, fa bastants anys, s'empenygué la tasca de convèncer bons escriptors i artistes catalans de col·laborar a fer llibres amables i intel·ligents per a infants. A ell devem l'edició d'una pila de rondalles escrites per Josep Carner i la dels deliciosos *Sis Joans* i *Perot Marrasqui*, de Carles Riba, reeditats posteriorment. Un dels fills de Muntanyola, l'any passat, volgué, en un meritori esforç, continuar la tradició paterna, i féu uns quants volums ben escrits i ben il·lustrats, de literatura infantil, en coincidència amb aquell magnífic *Tres al Pol* que llançaren Angel Ferran i Quelus. Aquest any, els llibres originals s'han reduït a *Contes d'Argent*, de Lola Anglada, en els quals la nostra escriptora-artista, de la mateixa saba que el nostre gloriós homenatjat Apelles Mestres, repeteix l'obra realitzada amb *Peret*, *Margarida*, *Narcís* i *Monsenyor Llangardaix*, quatre llibres simplement perfectes i que fan honor a la literatura per a infants.

Com és natural, si ens manca producció original, els editors han de recórrer a les traduccions. Les Editorials Proa i Jovenut han publicat bones incorporacions a la nostra bibliografia infantil. La darrera, particularment, acreditada productora de literatura rosa en gran escala, té en les seves

edicions per a infants un instint segur i un bon gust indiscutible, que la publicació de les *Rondalles d'Andersen* il·lustrades per Rackham i traduïdes per Josep Carner i Marià Manent em permetien d'assenyalar l'any passat. Així, aquesta editorial ha publicat ja en català l'*Alicia en Terra de Meravelles*, traduïda per Josep Carner i il·lustrada per Lola Anglada, i *La Illa del Tresor*, de Stevenson, traduïda per Joan Arús (dos llibres que aquests dies el cinema haurà reactualitzat), *La Rosa i l'Anell*, de Thacker-

Lola Anglada. — Il·lustració per a «Alicia»

ray, il·lustrada per D'Ivori i traduïda per Carner, i enguany ha publicat el *Pinotxo*, de l'italià G. Collodi, en una edició passadora, traduït per Maria Sandiumenge, el deliciós *Bibi*, de la danesa Karin Michaelis, i *El Llibre de les Fades* d'Artur Rackham, de les mateixes característiques exteriors que ja lloava en les *Rondalles d'Andersen*, i traduït, com l'anterior, per Marià Manent, el nostre gran coneixedor de les lletres angleses i traductor competentíssim del *Jungle Book* de Kipling.

Mentre els nostres escriptors de talent no vulguin treballar per als infants de Catalunya, i Riba, Carner i Soldevila no insisteixin en unes temptatives que han demostrat prou que podien fer ben reeixides, totes aquestes traduccions d'obres importants de la literatura infantil han de cobrir les exigències del nostre mercat llibrer. Elles han de lluitar — i poden fer-ho perfectament — amb les edicions madrilenyes, com les de l'etern Calleja, i aquest any amb les envaïdores i diverses produccions de Walt Disney, que no s'accontenta del seu èxit en el cinema i entra amb una empena magnífica en el camp dels llibres per a infants. Els tres porquets, *El Llop ferotge*, *L'Arca de Noè*, les aventures de *Mickey Mouse*, han estat traduïts en castellà i solliciten l'atenció de l'infant ja guanyat per endavant. Caldrà pensar a editar-los en català, i reconèixer la pensada original d'aquests volums amb il·lustracions corpòries, que realitzen en tres dimensions les escenes de contes tan bons com han d'ésser per força la transcripció literària d'*Els nens al Bosc* i *El Rei Neptú*.

RAFAEL TASIS i MARCA

—Nen, qui t'ha ensenyat aquestes paraules?
—Algun dels tres Reis, aquesta nit, que ha ensopegat amb una cadira.

(Ric et Rac, París)

VARIETATS

«Els Nostres Poetes»

Junt amb l'any nou ens ha arribat el primer volum de la nova col·lecció *Els Nostres Poetes*, dividida en dues seccions: autors clàssics, dirigida per Martí de Riquer, i autors moderns, dirigida per Oleguer Mullor.

El primer volum aparegut pertany a la primera sèrie i és dedicat a Jordi de Sant Jordi; de l'edició ha tingut cura Martí de Riquer, del qual els nostres lectors recordaran uns recents articles, apareguts no fa gaire en aquesta mateixa pàgina, dedicats a l'esmentat poeta català.

L'edició va precedida d'un curt però complet estudi crític que omple la missió — essencial en un llibre que és en certa manera de vulgarització — de situar el lector actual. També, seguint un lloable costum que facilita la lectura dels nostres autors clàssics, l'ortografia medieval, tan sovint capritxosa, ha estat unificada segons les normes del català modern, però respectant escrupolosament la morfologia. Una altra cosa que agrairan la majoria de lectors són les aclaracions lexicogràfiques, posades a peu de plana, disposició que resulta molt més còmoda que no pas la d'un glossari a la fi del llibre.

L'última només que una edició que és recomanable sota tants aspectes ens sigui oferta en una execució material tipogràficament defectuosa.

El proper volum anunciat d'*Els Nostres Poetes* pertanyerà a la sèrie d'autors moderns i serà consagrat a B. C. Aribau i J. Rubió i Ors, amb un estudi crític de Manuel de Montoliu.

Desitgem el major èxit a aquesta nova col·lecció que se'ns presenta amb totes les garanties.

Una autobiografia de Wells

H. G. Wells, sota el modest títol *Experiment in Autobiography*, ha publicat en dos volums una obra que ha estat el principal esdeveniment literari de les darreries de l'any passat a Anglaterra i que, en opinió força estesa, és un dels llibres més reeixits d'aquest fecund autor.

La personalitat de l'autor s'hi dibuixa amb tota la netedat possible i aquesta personalitat no pot separar-se de la tendència cultural que Wells representa. La seva autobiografia no conta tant la vida d'un home com la d'un cervell. Ja diu al principi: «El cervell que ha recollit les meves experiències vitals no és pas de primer ordre. Si hom organitzava una exposició de cervells, com es fa amb els gossos i els gats, dubto que el meu arribés a obtenir un tercer premi.»

Deixem a part la classificació, segons una categoria o altra, de la intel·ligència de Wells; el que és segur, és que per a ell no hi ha res més enllà de la intel·ligència o de la raó, i que tot voldria subordinar-ho al valor científic; malgrat les seves vel·litats d'artista, per a ell l'art no té altre sentit sinó el documental i periodístic. Per això Proust li sembla «menys documentat i menys divertit que un número vell de diari de província, el qual és més exacte i deixa al lector la feina de comentar-lo». Igualment l'art de Katherine Mansfield o de Virginia Woolf li sembla mancat de sentit, i la poesia com a tal li apar perfectament inútil. «Sóc un periodista», declara Wells amb orgull. Si és alguna cosa més que això, doncs, ell no hi té cap culpa.

Opinions de la mena d'aquestes de Wells han estat definides per algú com pertanyents a l'obscurantisme racionalista i capaces de conduir a una barbàrie de les més detestables. Però Wells és superior a les seves opinions.

La lectura de l'autobiografia de Wells és — com la de les seves altres obres — divertida, malgrat que ben sovint el lector no sols es trobi en desacord amb ell, sinó molestat i tot.

LENDING AMERICAN ANGLLO LIBRARY
FONTANELLA, 10

El que queda d'un film de Mae West quan un censor japonès el retalla.

(Asahigraph.)

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11656

POLEMICA LITERARIA

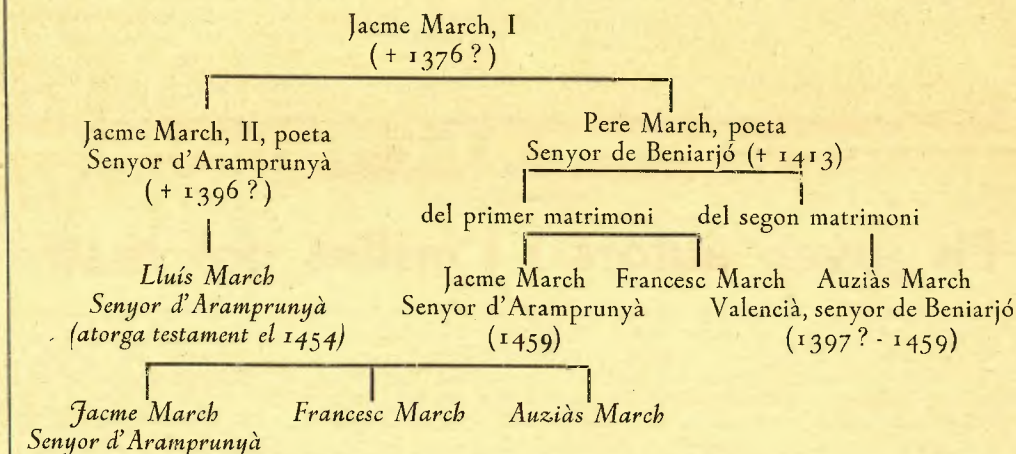
Auziàs March, el «cínic»

La suposició llençada per R. Carreres Valls, de primer en una conferència i darrerament resumida en MIRADOR, segons la qual el poeta Auziàs March no és el cavaller nat a València, sinó un parent seu fill de Barcelona o d'Aramprunyà, és de gran transcendència en la nostra història literària, perquè, si fos certa, derrocaria un concepte mai no discutit. El senyor Carreres Valls anuncia la publicació d'uns documents, fins ara ignorats, a base dels quals «es podrà obrir la discussió sobre la veritable personalitat d'Auziàs March», i la d'un llibre titulat *El veritable (sic) poeta Auziàs March, segons documents inèdits*.

Tota discussió d'aquest punt, abans de la publicació d'aquests dos treballs, és doncs aventuradíssima: no sabem la força probant dels arguments que hi aportarà Carreres Valls, ni les conclusions que deduirà de les seves dades; només que intentarà demostrar que el tradicional Auziàs March, valencià, no fou el nostre gran poeta, sinó l'altre Auziàs March barceloní o aramprunyà.

Abans de comentar alguns punts del recent article del senyor Carreres Valls, considerem l'arbre genealògic dels March, format per Amédée Pagès (1), i trobarem una contradicció amb el que fins ara s'ha deduït de la família del nou Auziàs.

Segons Carreres Valls, el nou Auziàs March era fill de Lluís March i nét del poeta Jacme March, tots dos senyors d'Aramprunyà. Lluís March, en el seu testament atorgat el 1454, fa hereu del seu senyoriu el seu fill Jacme, i substituït els altres dos, Francesc i Auziàs. Ara bé, segons Amédée Pagès, el poeta Pere March, germà de l'esmentat i també poeta Jacme March, casà dues vegades; del primer matrimoni tingué Jacme, senyor d'Aramprunyà, i Francesc, i del segon el tradicional Auziàs March, valencià i senyor de Beniarjó. Hi ha doncs una confusió; però hi ha un aspecte comú, és a dir, ambdós Auziàs March — el tradicional valencià i el nou barceloní o aramprunyà — tenen dos germans: un Jacme, senyor d'Aramprunyà, i un altre Francesc. Perquè es comprengui millor vegeu l'arbre genealògic amb les dues variants, en rodó segons Amédée Pagès i en cursiva segons Carreres Valls.

Com es pot veure hi ha una confusió, perquè no són possibles dos Jacme March senyors d'Aramprunyà alhora, fill un de Pere March i l'altre de Lluís March. Això ha d'ésser el primer que ha d'aclarir el senyor Carreres Valls si vol reivindicar el nou Auziàs March.

Algunes afirmacions de Carreres Valls, en l'article esmentat, em semblen una mica puerils, com quan diu: «En els meus estudis he analitzat solament la personalitat del poeta i he deduït que es deia Ausias i no Auziàs». Realment, és meravellós que un historiador aporti una dada com aquesta, demostrant desconèixer que l'ortografia medieval — aquí i a tot arreu — és sumament variable, ja que el mateix Auziàs March valencià és grafat sovint amb s i alguns manuscrits fins i tot porten la grafia Osias. És més acceptable escriure Auziàs amb z, perquè respon més a l'etimologia, essent un derivat del nom Eleazar, no gaire freqüent, però que consta en d'altres contemporanis. Seguint el criteri del senyor Carreres Valls, en trobar-nos amb les dues grafies del nostre primer renaixentista: *Metge* i *Metje*, podríem suposar una dualitat personal. Així, doncs, és molt possible que tots els documents trobats per Carreres Valls portin amb s el nom del nou Auziàs March, però podria ésser que se'n trobessin d'altres amb z; el mateix que s'esdevé amb l'Auziàs March valencià.

poeta, sigui qui sigui, no significa res i, sobretot, no és cert; i encara que ho fos no prova res a favor de l'Auziàs barceloní o aramprunyà, el qual, tot i ésser frare, hauria d'estar enamorat fins els seus últims anys d'una dona — el *Llir entre cards*, la *Plena de Seny* —, cosa que el senyor Carreres Valls no hauria de trobar gaire honesta...

Pels barcelonins que tenim una idea imperial de Catalunya, tant ens ha d'importar que Auziàs March fos nat a Barcelona, a Perpinyà, a València o a la Ciutat de Mallorca, és cert, però la veritat històrica és intangible, i cal discutir aquest fet — com, certament, ho fa el senyor Carreres Valls — del tot objectivament.

Es de desitjar que els arguments que aportarà el senyor Carreres Valls en els dos treballs que anuncia no seran del pes del de la s i del cínisme, que resoldrà el conflicte de l'arbre genealògic d'una manera versemblant, que demostrarà que el nou Auziàs podia haver conegut els poetes italians que tant influïren en el poeta Auziàs March i que la seva personalitat no li hauria impedit d'escriure un poema en lloança d'Alfons IV; altrament poca cosa poden demostrar els documents d'arxiu.

MARTÍ DE RIQUER

(1) Auziàs March i ses predecessors, pàgina 52.

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

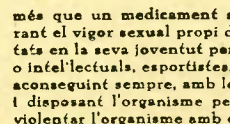

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIAIS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastènia. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigen, fatiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa, palpitations, histeria i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Ls. Gragees potencials del Dr. Solvré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida, indicades especialment als esportistes en la seva joventut per tots menys d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant física com moral o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigint-se i tramitant 0'25 ptes. en segells de correu neg. al franquig a Oficines Laboratorio Sôk-targ, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Pau Gargallo i Barcelona

Alexandre de Cabanyes

Ja tornem a tenir aquí l'obra d'aquest vilanoví que amb el seu coterrani Joaquim Mir es parteixen els primers llocs en què la tradició els ha situat respecte la interpretació del mar i la muntanya.

Novament hem d'insistir en el que un dia de l'any passat diguérem d'Alexandre de Cabanyes. És a dir, que en el mar encara no li ha produït (i ja no li produirà), el desgast a què es fa aspirant el fet de pendre'l per tema diari.

amb ella l'autor ens posa de nou prop de la consideració que parla de la seva facilitat a coercitar l'escena i plantejar-la sota unes regles ideals a les quals el nostre art d'avui tant pot agrair.

Per a fer ben completa la impressió del seu coneixement panmarítim, Cabanyes també exposa l'antípoda de la tela anterior. *El mal temps* i les *Parelles del bou*, són el revés de la medalla. Filiades dintre el mateix mèrit positiu de les altres, aquestes són una mica més literàries i més propícies a admetre la juxtaposició d'elements extra-

Feia temps i temps que covava el projecte amb illusió. Volia exposar a Barcelona; obtenir-hi una consagració completa, definitiva. I aquest afany nodria secretament la seva ambició més cara.

— L'enhorabona, Gargallo. Acabo de saber el gran èxit de l'exposició de Nova York.

— Ja ho veus. I en plena crisi! En canvi, a Barcelona...

— Què?...

— Hi toparé amb destorbs, amb envegetes...

— Pertot arreu n'hi ha prou.

— Hi tinc amics excel·lents; però hi concen gent que no m'estima gaire.

— Com tothom.

— Vols dir que hi tindrà sort? No ho puc creure...

Quan li havíeu explicat per centèsima vegada els progressos de colleccionisme d'art a casa nostra i assegurat que un important nombre de barcelonins era capacitat per a mesurar sense cap mala intenció l'esforç i la categoria de la seva obra, es quedava una estona silenciosa i sorriu, com volent recalcar que ell no plegava de fer el bot així com així; però la llusor de tendresa esperançada que li brillava als ulls — uns ulls tristos i cànids, d'ingenu incorregible — el delatava.

A París, la bona Magali era l'àngel guardià de dues criatures. La seva tutela maternal s'exercia sempre repartida equitativament entre els dotze anys de Pierrette, la seva filla, i la cinquantena de Gargallo, el seu marit.

Omplir la fulla de l'empadronament; encarregar una camioneta; presentar el taló d'una agència de transports; fer una visita de compliment, eren, per a l'escultor, una mena de problemes absurds, gairebé insolubles. Per fortuna, Magali era la providència que aplanava tots aquests trencacolls plantejats pel viure quotidià.

La inèpcia pràctica de Gargallo arribava a un extrem inversemblant. Hauria trobat naturalíssim que en la vida humana no hi hagués cap distància entre la realitat i el desig. Els obstacles interposats el deixaven perplex, fins a donar la impressió d'un gran infant tímid, acovardit pel garbuix d'exigències d'un món positiu que ell no podia comprendre mai. La consciència d'aquesta feblesa el turmentava amargament.

— Veus — comentava un dia —; si jo sabia engiponar-me un frac cada vespre i ballar com cal la *biguine*, París m'hauria estat la meitat més fàcil.

Tenia raó. I encara es descuidava de dir que, en aquest cas, s'hauria vist al banc un bell compte corrent cada any un xic més grassonet. Però com que ni el frac ni la *biguine* no s'havien fet per a ell, es tancava amb pany i clau al taller i treballava, treballava. Sabia que en l'escala del prestigi li pertocava anar guanyant els replans a pols, d'un a un. I, ple de modestia, només demanava que li deixessin fer la penosa ascensió sense el destorb de gaires mals de cap econòmics. De tant en tant, però, li venia l'acudit de jugar a l'home que vol tocar de peus a terra. Es fixava en aquest i en aquell murri que munyien profits considerables a un talent mediocre; es considerava una estona ell mateix, tot aureolat de fama per haver-se encara de preocupar de si el comptador elèctric de casa seva gastava excessivament i, d'una manera imprecisa, semblava formular-se dintre seu un gest de revolta, com si acabés de descobrir que la vida l'havia convidat a una partida de joc fraudulent. Llavors solien assaltar-lo terribles depressions i cops de geni infantil, pintorescos. Escoltant-lo, entre planys i dicteris semblava tenir ganes d'ennegrir l'univers sencer fins a donar-li un aspecte de catau monstruós ple de traïcions, de punys i de metzines, capaç de fer morir d'enveja els mateixos Borgia. Entre plat i plat, Barcelona i París es repartien alguna tamborinada de pedra seca convertida en confeti inofensiu molt abans de tocar a terra.

A la porta de can Gargallo sovint trucaven uns senyors impressionants; personalitats de relleu que acudien a satisfer el desig de conèixer personalment el mestre o privilegiats de la fortuna amb ganes d'enriquir llurs col·leccions amb una nova adquisició ben escollida. Generalment, la primera reacció d'aquesta mena de visites era una impressió de sorpresa mal dissimulada. Quan es creien arribar a un fastuós taller de gran artista, tal com se'ls empesquen els directores de Hollywood per a emmarcar escultors profusament llorejats, es trobaven amb un simple obrador d'artesa ben endreçat; so- pluig gairebé permanent d'aquell homenet bru, fredoluc, vestit amb gran senzillesa, que els anava mostrant els seus magnífics treballs sense la més petita espurna de presumció o de suficiència.

El taller comunicava amb la casa, menuda i sense luxe però confortable i agençada amb un bon gust que es feia patent fins en els més petits detalls. Cada diumenge, en havent sopat, s'aplegava al menjador una simpàtica tertúlia d'amics de la família, entre els quals no era rar de trobar algunes figures de primer pla de la intel·lectualitat parisenca. Els francesos retiren d'hora. Si jo era el darrer en partir, aprofitava l'estona que em quedava sol amb ell per a fer-li evocar estampes d'un París que, tot i no ésser pas gens remot, avui ja sembla llegendari. La silueta del vell Degas, corbat pels anys, esperant l'autobús amb el paraigua estès i el posat d'un bon burgès que acaba de tancar la botigueta; les suggestions cabalístiques d'Apollinaire; el melodrama alcohòlic del pobre Modigliani... Calia, però, vigilar el narrador. Al primer descuit, mestre Gargallo es reconcentrava un instant, arronçava les celles i abaixava el to de veu:

— A veure si aquesta exposició a Barcelona...

— Psst!... Ja hi tornem a ser?

Per un curiós i alhora humaníssim fenomen, ni els afalacs de la crítica internacional, ni la conquesta dels museus d'art modern europeus i americans, ni l'orgull de brillar amb claror pròpia en la més destacada constel·lació d'aquell complex artístic cosmopolita que s'ha anomenat «escuela de París», no havien pogut mai esborrar la recança que ocasionava a Gargallo el fet de creure que a Catalunya es podien fer algunes reserves als seus mèrits. Possiblement, aquest temor no tenia altre fonament

terminat, el més agut interès de l'art contemporani convergia a la sala de can Georges Bernheim on hi havia exposades només que tres de les seves escultures i dues teles de Juan Gris, estem segurs que l'alegria de Gargallo no era pas superior a la que hauria experimentat si un èxit equivalent hagués ressonat per a ell dintre l'esfera més restringida de la nostra vida cultural.

Fa tot just quinze dies, sota els plàtans de la Rambla hi havia un Gargallo satisfet, radiant. Es vaïnt tota mena de recels imaginaris, l'esquerpa Barcelona li havia fet plena justícia sense escatimar els elogis ni — complement pràctic — les adquisicions i els encàrrecs. La muller i la filla anaven a passar la frontera per a venir a compartir el goig de l'artista entre els esplais amables de les bones festes. L'home assaboria voluptuosament el plaer físic de tornar a torrar una mica més la seva pell de terra cuita sota la carícia enyorada del sol meridional; i això era un altre estímul per a tirar endavant el projecte de fruitir una tongada de repòs ben guanyat en algun poble de la nostra muntanya.

— Això sí que ha anat tot com fet a mida, rondinaire! Si ara ens queixem...

— Fuig, home! De què vols que em queixi? Estic content; content de veres.

Ens costava de creure-ho. En un mateix instant, el difícil rebec tenia fe en la justícia, en la vida, en la gent, en els companys i en ell mateix. No obstant, fins enmig del miracle d'aquella eufòria completa, no arribava a alliberar-se completament d'un cert neguit íntim, obstinat.

— M'ho vols deixar dir? — ens confiava el dia que el vèiem per darrera vegada —. Em fa por que les coses han anat massa bé. No hi estic avesat al vent de popa, i em reprèn. Veïam si ara ja me n'espera alguna de grossa.

— Per Déu, Gargallo, no passem de la mida! D'això n'hauré de dir tenir manies!

Coincidències? O és que pot ésser cert el pressentiment dels destins adversos?

Pau Gargallo, gran artista, gran sensible, gran infant, amic inoblidable: tenies tots els motius per a rondinar cent vegades més fort del que solies; t'haurien sobrat raons per a justificar-te d'estar sempre indignat, de revoltar-te esperitadament i de renegar com un oriol si el teu tossut pessimisme representava l'amargor latent de pressentir l'amenaça d'un parany odiós; aquest on, en el moment d'haver assolit la maduresa perfecta que exigies a les teves obres, d'haver obtingut la satisfacció que més t'engrescava i de veure arribar el moment d'anar a tocar amb les mans el fruit de tants esforços i fatics, la mort et parava una trista i estúpida emboscada!

ALBERT JUNYENT

A la pàgina següent:

JOAN SERRA

per Joan Cortès i Vidal

A. de Cabanyes — Port

Martí i Alsina, que fent panorames marítims en alguna ocasió, potser per aquelles raons comercials tan sabudes, havia estat a punt de donar a conèixer la seva mecànica especial, no posseïa ben segur aquesta ponderació de Cabanyes, que li permet fer un mar en tota l'extensió de la paraula.

I es que al nostre vilanoví ja no li és cap secret incognoscible haver de treure al camp de la pintura l'espectacle marí amb tots els seus paràsits i mutacions, com a Mir tampoc no li és la màxima dificultat muntanyenca. Cabanyes té l'oceà dintre la retina i executa les teles tot plorant un lirisme exclusiu. Lirica de l'infinit que dona la platja nua i el sentit capgirador d'allò que no s'acaba mai més, barrejada amb una mica de barroc i una punta d'idealització marinera que tot el que toca ho deixa subtilment personalitzat.

Aquesta lírica de vegades té coses formidables. Per exemple el quadro número 11, que és fet i fet l'ensorrada definitiva de Dionís Baixeras.

Es un quadro on el cel és d'un rosa de vestí de festa major i l'aigua d'un verd poma emocionant. L'alteració cromàtica hi existeix d'una manera evidentíssima, però el total és d'un to tan pujat com un dels versos del seu illustre avantpassat, del qual en matèria poètica és un veritable descendent.

Creiem que aquest és el motiu que de l'obra de Cabanyes ens en faci destriar les teles de paisatge. En aquestes desapareix bastant el segell de l'alta característica per tornar-se, no direm anodines, però sí apaivagades de l'encís que en les anteriors hem anat registrant.

No obstant, però, hi ha quadros que degut a llur classificació com a mixtos, uneixen en el seu esperit el guiatge que orienta la marina.

Un bon exemple és la tela número 1, *Port de Garraf*, potser la més important de l'exposició de La Pinacoteca. És una tela d'una composició brillant en cada terme de la qual hi ha una veritable pintura.

Cabanyes no hi negligia res i obté un conjunt que molt bé podria passar a representar-lo en el lloc que més exigència requiris com a esclaridor de personalismes.

Cabanyes de tant en tant sembla que també frueixi en portar a la seva producció escèptics d'una fantasmagoria excel·lent. És una mena de pintura que no acaba de tocar de peus a terra i està molt emparentada amb la poesia, en aquell moment que toca de la vora la irrealitat. *Sol de bon matí* aclareix aquest concepte, al qual col·labora igualment la titulada *Sortida de les barques*. Pintura de qualitat d'ala d'arcàngel, sentimental de bona llei de dalt a baix,

pictòrics. No obstant, Cabanyes hi penetra amb l'única companyia de la seva sinceritat i honradesa, pintant la quantitat de densitat atmosfèrica justa i excel·lent a interpretar més que la tempestat la seva proximitat i l'aire enrarit que la precedeix.

No ha oblidat la tela llatina cent per cent. La número 20, o sigui el comentari habitual de la nostra platja, hi és magníficament ben expressat. Però potser no és ací on Cabanyes arriba al seu màxim. Necessita per a situar-s'hi que obrin en ell les sensacions, ja siguin les repetidament alludides poètiques, o les simplement espectaculars. Darrerament, ens hem de referir a la tela 19, *La quietud de les coses*. En aquesta obra el mestre vilanoví ens presenta un bodegó que ha de parangonar-se a les millors teles sortides de les seves mans en aquesta exposició. És un aplec formal de qualitats dutes a un tren excel·lentíssim.

Tot i haver expressat el nostre criteri respecte als paisatges, que, repetim-ho, no hem de consignar l'efectivitat artística dels dos que ens reporten dos trossos de paisatge vilanoví, molt concrets i explícits de la calma d'aquella encondrada.

En una paraula; aquesta exposició de Cabanyes ens ha dut la joia de constatar de nou aquell to fresc i immarcescible que caracteritza Alexandre de Cabanyes.

Joan Lahosa

Joan Lahosa, en retornar del tomb que li ha permès l'obtenció d'una bossa de viatge, ha instal·lat a les Galeries Syra el reportatge pictòric que ha realitzat per Europa.

L'exposició, és clar, té aquell to de diversitat inherent a les diverses influències que vulgues que no l'artista ha sofert veient museus i dotzenes de paisatges i ambients.

Hi ha el corrent acadèmic al costat del deslligat de tot guiatge i el de l'autodidacte i el de l'expressionista, etc.

Tot això, per natural que és, ha d'acceptar-se com a cosa fatal i irremediable i no predisposa per tant a haver-lo de classificar ni com a mediocre ni com a impersonal.

Lahosa fa la seva via, ple de disposicions i amb una remarcable quantitat d'ambicions que donen a la seva obra una clara possibilitat de sortir-se'n brillantment.

Les obres *Mercat de Santa Maria de Brusselles* i *Nena Parisenca* són dues excel·lents mostres d'aquest valer de Lahosa, que més centrat i amb més circumspècció pot aspirar al lloc comú dels ideals de l'artista.

ENRIC F. GUAL

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Tel.: "Carbur" 190

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fons i peces sèda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BOMBES, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

• JEAN •

10 CTS.

EL MILLOR

Joan Serra

El pintor Joan Serra inaugura aquest dissabte una nova exposició a la Sala Parés. Dos anys fa que no ens ha estat donat de contemplar d'aquest formidable artista un conjunt important com el que ens serà ofert demà passat. Els gustadors de bona pintura, després d'haver pogut assaborir la gràcil fortalesa de la de Manuel Humbert, podran també deixar-se enllepolir per l'opulència substancial de la de Joan Serra.

No és pas massa sovint que ens trobem amb un esdeveniment artístic d'aquesta categoria i és per això que no volem deixar-lo passar sense saludar-lo amb tot l'entusiasme. Fetes les excepcions que calgui, si hem de dir la veritat, allò que se'n diu la temporada, aquesta vegada s'anava descabellant en una monotonia i un ensopegament eixaladors de tot entusiasme. Es pot dir —i no cal pas negar-ho— que es troba tot just en el començament del seu quart mes

Joan Serra

i que li'n falten encara cinc ben complerts per a acabar-se, però, de moment, també pot ésser dit que les exposicions que s'han celebrat han anat venint l'una darrera l'altra i s'han extingit sense pena ni glòria.

Els que damunt el nom de Serra hem posat fe i entusiasme —i no pas de quatre dies ençà, certament— no hem tingut pas gaire avinentesa de penedir-nos-en mai. Hem vist com l'artista anava madurant de dia en dia la seva concepció, com eliminava noes i com assimilava adquisicions; com aquell seu antic estructuralisme —que avui gairebé recordaran només uns pocs— evolucionava paulatinament cap a un sintetisme dins el qual quedava implícit tot el que abans s'acusava amb l'exigència i la violència del començament de tot allò que és alguna cosa de viu i d'intens en contrast amb el formulisme i la vàcua gesticulació del simulat i l'insensible; com aquella paleta terrosa i opaca de les primeres obres del pintor anava enriquint-se en gammes, acords i matisos, esdevenia transparent i prenia noves delicadeses, esponjant-se i amaratant-se d'una llum que s'escampava per tota l'àrea de la tela i l'impregnava els seus elements, els quals s'incorporaven de més en més a l'harmonia del conjunt i no perdien res del seu accent propi, del seu matis individual, del seu pes específic.

Cada element dels que integren una tela de Joan Serra és ell mateix, en el seu lloc propi, amb el seu volum i la seva forma, el seu color i la seva valor; no hi ha en aquesta pintura, densa i alada ensem, cap sofisticació, cap confusió, cap evasió. Sobretot, cap evasió. Serra, com tot home i, de més a més, com tot artista, coneix el color i coneix el mal, coneix la lleter i coneix la misèria, però, també, com un pintor autèntic, com un filòsof de bo de bo —mal sigui sense pensar-s'ho—, pren tot el món com a espectacle i pren de tot l'espectacle del món els temes de les seves obres. No els exorna, no els corregeix, no els perfecciona, ni menys en fuig. És de la natura, és del món tal com és i tal com, pel que acf toca, l'han anat fent els homes que l'artista, el creador de bellesa substantiva i no accessorià, treu la inspiració per a la seva obra; el fang i el cel, la pulcritud i la sutura. És en veure-la els seus ulls —com ho és per algú de més enlaire— que tota l'enorme barreja de bo i de dolent que és el món en què vivim, integrada en una magnífica unitat, i en passar per les seves mans, que ens revelen aquesta òpima unitat, es transforma en la més alta categoria de bellesa. La de l'obra d'art.

Però no cregueu, per això que diem, que Serra sigui un pur i exacte realista, inventarista de la realitat, que compti les fulles dels arbres i que expliqui fil per randa tot l'espectacle que ens presenta. Serra és un realista, sí, però és, també, un líric de primer ordre. La seva tònica és tot el contrari d'un inventari notarial; és una fuga sensual i opulenta, en la qual tot ens hi és evocat, situat i expressat sense la més petita insistència i amb una estupenda llibertat.

Hem vist, endemés —encara que per a nosaltres no havia pas d'ésser motiu de més convenciment, però sí de molta satisfacció—, com Serra influïa en gran manera en molts dels joves pintors que han anat sortint a la palestra, com certs sectors de crítica, certs cercles d'amateurs, al principi més aviat recelosos i reservats davant la pintura de Serra —fos per incomprensió, fos per oposició de tendència, fos, senzillament, per altres motius no tan confessables—, anaven acceptant-la de mica en mica i, definitivament, l'han aplaudit com es mereix. Serra ha vist adquirir les seves obres per a les millors col·leccions catalanes, ha entrat al Museu amb tots els honors i, si no tan aviat com la impaciència —naturalíssima en els artistes joves— desitjava, ha arribat prou d'hora a una consideració i una estima que, si no fos el seu talent sempre alerta i despert, podrien seduir-lo i menar-lo cap a un estancament en el qual podria fruit del seu crèdit per sempre més, sense necessitat de renovar-se per a res. Però Serra és encara ben lluny d'haver dit la seva darrera paraula.

JOAN CORTES i VIDAL

MUSICA I RADIO

NOVES PERSPECTIVES

La música elèctrica

La irrupció de l'electricitat en el domini de la música havia servit fins ara gairebé exclusivament per a donar a la música original una eficàcia molt enllà del seu abast normal i —fet decisiu— independentment de l'espai i del temps. Amb el disc i el film sonor s'ha portat a cap la separació entre l'executant i l'execució, però també entre l'executant —el productor— i l'auditor —el consumidor. No anem pas a discutir en aquest moment les conseqüències profundes d'aquesta recent evolució del nostre art, però sí que tots vindrem que el gramòfon i la ràdio són progressos tècnics que tendeixen a fer cada dia més passiva la nostra vida musical.

Els instruments de música elèctrica, l'esferòfon, l'hellèrtion (del nom dels seus inventors, Helberger i Lertes), però sobretot el traütònim (del nom del seu constructor Trautwein), ens duen novament a una participació activa en la música. Com el piano i el violí, són uns veritables instruments musicals, instruments amb els quals el músic pot donar expressió a la seva imaginació i sensibilitat artístiques i individuals, igual —o potser encara millor— que els instruments mecànics usals. Ha estat, per això, que hem començat amb una certa emoció la lectura del primer manual d'aquesta nova branca de la música, el llibre *Música Elèctrica: Una explosió intel·ligible per a tothom dels seus elements, del nivell actual de la seva tècnica i de les seves possibilitats en l'esdevenidor*, degut a la ploma d'un dels avantguardistes de la música elèctrica, el doctor en ciències físiques P. Lertes (1).

Com en totes les èpoques històriques, els nostres instruments mecànics són el resultat d'una determinada evolució, resultat que es presta meravellósament a les necessitats musicals, acústiques i pràctiques de la nostra música actual. La història ens ha ensenyat prou com sempre cada època només disposa per a expressar-se d'un sector limitat de les possibilitats existents. Però tam-

d'una trompeta com el d'un contrabaix, el d'una xirimia com el de la veu humana, arribarem al punt principal d'aquestes noves invencions: el de permetre'ns de poder tocar melodies amb una sola tècnica dels dits i en la sonoritat de qualsevol instrument. La variació de la sonoritat és, doncs, també il·limitada i ara serà qüestió que els músics donin la mà als tècnics per tal de

B. Helberger tocant l'hellèrtion a quatre veus A la dreita, el Dr. Lertes. Al fons, l'allaveu

fer fructificar musicalment el que l'esperit de l'enginyer ha elaborat.

El llibre del doctor Lertes està dividit en tres parts. En la primera, l'autor tracta de la música en forma genèrica i examina totes les lleis físiques, sota el punt de vista musical, considerant llur coneixement indispensable per al tècnic que vulgui dedicar-se als instruments musicals que funcionen elèctricament. La segona part està dedicada a l'estudi de la generació elèctrica dels tons, arribant fins a les lleis fonamentals de les oscil·lacions elèctriques; de la forma com s'originen i de la producció del timbre musical pels mitjans electromagnètics i electro-

mecànics. En la tercera i última part tracta dels instruments musicals elèctrics i traçant llur història completa. En primer lloc s'ocupa dels instruments purament elèctrics i immediatament dels electromecànics. Els primers són aquells on el so es produeix per mitjà de l'electricitat i els segons, al contrari, sols representen l'aplicació d'amplificadors i circuits elèctrics en instruments musicals (piano, violí, violoncel, etcètera). En aquesta darrera part trobem una descripció completa de tots els instruments que fins ara han estat ideats i construïts, des de l'inventat per Theremin fins l'orgue integral de Givélet i Coupleux, passant pels diversos models de piano en els quals s'utilitzen amplificadors electrònics i els instru-

ments d'arc en els quals els mitjans electromagnètics milloren les qualitats acústiques.

No estem pas en situació de donar ací una anàlisi completa de tots els problemes acústics, elèctrics i musicals que aquest precís llibre aborda. No volem tampoc discutir en aquest moment les conseqüències artístiques que tindran aquests invents per al futur de la música. Sabem només —i novament la història ens proporcionarà exemples— que tot invent, que tota millora realment important i corresponent a necessitats artístiques ha trobat la seva realització musical a través d'un nou estil de composició. Recordem només la invenció del pedal, ara fa un segle, que portà darrera seu l'estil brillant en la composició pianística del romanticisme. Ni un sol *Nocturn* de Chopin ni un sol dels grans poemes romàntics de Liszt per a piano no serien imaginables sense aquest «petit detall» purament tècnic: el pedal. La distància tècnica, estètica i pràctica entre un clavecí primitiu i un modern piano de concert no és superior a la que hi ha entre aquest i un traütònim o un hellèrtion.

El llibre de Lertes està escrit en un estil modèlic de claredat i de comprensió. Tots els diferents tipus d'instruments elèctrics han trobat una explicació intel·ligent. En cada pàgina d'aquest llibre important, adhuc quan de vegades i necessàriament tracta de les matèries purament acústico-físiques, l'íntima coneixença de les quals és tanmateix indispensable al músic modern, escoltem la veu d'un tècnic que disposa, alhora, d'un profund coneixement del domini musical. Ens hem cregut en el deure de cridar l'atenció dels nostres lectors sobre aquesta matèria poc coneguda, sobretot quan la casa Telefunken acaba de construir un traütònim com a instrument popular i quan compositors famosos s'hi han començat a interessar. El traütònim Telefunken és el resultat d'un treball comú i persistent dels inventors Trautwein, Helberger i Lertes.

Otto MAYER

(1) P. Lertes: *Elektrische Musik*. Editor Theodor Steinkopff. Dresde i Leipsic, 1933.

MIRADOR

Subscripció: 3'50 ptes. trimestre

Corts Catalanes, núm. 589

Telèfon 11430

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

UN MÚSIC

Eduard Torres

Quan el senyor Francisco Alonso o el senyor Jacinto Guerrero estrenen una de les seves originalíssimes i transcendents sarsueles o revistes, tots els diaris de Madrid duen l'endemà amplies ressenyes i en dies successius diverses fotografies; els diaris provincians —incloent-ne alguns de Barcelona— donen notícia de l'esdeveniment, i si, per ventura, s'estrena l'obra en alguna altra població, els periòdics de la localitat en publiquen informacions ben extenses...

En canvi, la premsa no ha dit gairebé res sobre la mort d'Eduard Torres.

Per això ens en cal parlar...

Eduard Torres va néixer l'any 1872 al poble valencià d'Albaida, on ha nascut també l'Il·lustrador Josep Segrelles. Empès per una doble vocació religiosa i musical, va fer a la Ciutat de València els estudis que li permetrien convertir-se en sacerdot i director de la capella de música de la Catedral de Tortosa, càrrec que va exercir de 1897 a 1900. Aleshores passà a dirigir la capella de música de la Catedral de Sevilla, lloc ple de tradició per haver-lo ocupat eminents compositors de la gran època polifònica i, modernament, Eslava. I a Sevilla ha mort Eduard Torres a les darreries de l'any.

La major part de la seva producció és música religiosa; però també va escriure —amb pseudònim i en col·laboració— música per a sarsueles com la d'*El puente de Triana*. Així mateix va musicar l'auto de Calderón de la Barca *El santo rey don Fernando*.

Compositor meritíssim, era també un meritíssim director, que va dirigir els primers concerts de l'Orquestra Bética —de la qual havia estat un dels fundadors— i a qui el mestre Falla va instar perquè sortís en *tournées*, cosa a la qual el mestre Torres no va poder accedir pels seus deures catedralicis.

No cal afegir que no era un músic popular. Les seves obres eren executades a l'estranger. A la Ciutat de València n'ha donat a conèixer algunes l'Orquestra Valenciana de Cambra dirigida pel mestre Francesc Gil.

Hi ha obres d'Eduard Torres editades per les cases Orfeo i Unión Musical, espanyoles; Senart i Rouart, de París, i Schirmer, de Nova York.

Deiem que la premsa gairebé no ha parlat sobre Eduard Torres a l'hora de la mort d'aquest. I això és una raó per a recollir alguna cosa de les poques que la premsa ha dit.

Eduard L. Chavarri, professor d'Història de la Música i compositor, ha escrit:

«Era un gran temperament musical Eduard Torres, ja ho havem dit. I passà als ulls de col·legues seus per home d'idees avançadíssimes en música, essent així que Torres era modern i comprenia totes les conquestes de l'art musical precisament perquè coneixia a fons l'obra de Joan Sebastià Bach, de la qual no pocs músics del seu temps estaven en dejú.»

Per la seva banda, Joaquim Turina ha escrit:

«La labor del senyor Torres té una gran importància, precisament, en els moments en què la música religiosa es debat entre les malles del *motu proprio* de Pius X. D'inspiració fresca i tendra, d'imaginació meridional i sentint profundament el color i l'ambient del món sonor, malament es podia avenir Torres a la ferrenya disciplina d'un contrapunt rígid, la finalitat immediata del qual no pot ésser més que imitar els polifonistes del segle XVI. I vorejant aquesta disciplina, va fer Torres una gran quantitat d'obres bellíssimes: misses, balls per als seises de la Catedral, pregàries d'orquestra i cors per a les Confraries sevillanes i, sobretot, moltes obres per a orgue, que són les més conegudes per trobar-se publicades en diferents antologies. Encara va dur Torres la seva audàcia de compositor (una mica per consell meu) a portar a la música religiosa quelcom del *folklore* andalusí; prova d'això és la seva popular *saeta* per a orgue.»

Però Eduard Torres mai no deixà d'ésser valencià, malgrat el llarg allunyament. Referint-se a *El santo rey don Fernando* i a *El puente de Triana*, ha escrit el professor i compositor Manuel Palau i Boix:

«Hom veu, tant en la tria de l'auto calderonià com en el simple títol sarsueístic, que Eduard Torres estimava la tradició, la història i l'ambient sevillans, però no cregui remotament el lector que aquests efectes hagin modificat en la part més mínima el seu esperit netament, constantment, fortament valencià.»

«Les seves obres respiren una vitalitat emocional que encisa l'oiem més indiferent i acusa un creador de raça.»

«La forma és en Torres una cosa estupefactament perfecta i original. Res de clàssic que es veuen venir. Si hi ha una música valenciana sense anèdota, sense tòpic, sense necessitat d'acudir ni a la rebregadíssima cançó que ja ha associat tothom ni a temes menys coneguts, aquesta és la música de Torres.»

I heus ací que ja havem parlat d'Eduard Torres... amb la col·laboració de persones que tenien motius per a conèixer-lo i que no l'han oblidat a l'hora de la mort.

ALMELA I VIVES

L'harakiri esguerrat o el samurai que tenia pessigolles

(Il 420, Florència)

LA MEDICINA CATALANA

PORTANTVEU DE L'OCCITANIA MEDICA

ÉS, DOCTOR, LA VOSTRA REVISTA

JA US HI HEU SUBSCRIT?